

БУДОВА АТОМА

Розвиток теорії будови атома

Атом - найдрібніша частка елемента

Електрон (e) - елементарна частинка, що володіє найменшим існуючим в природі негативним електричним зарядом, рівним $1,602 \cdot 10^{-19}$ Кл.

Маса електрона - $9,1 \cdot 10^{-28}$ г, що майже в 2000 разів менша за масу атома гідрогену (або протона)

Маса протона - $1,67 \cdot 10^{-24}$ г

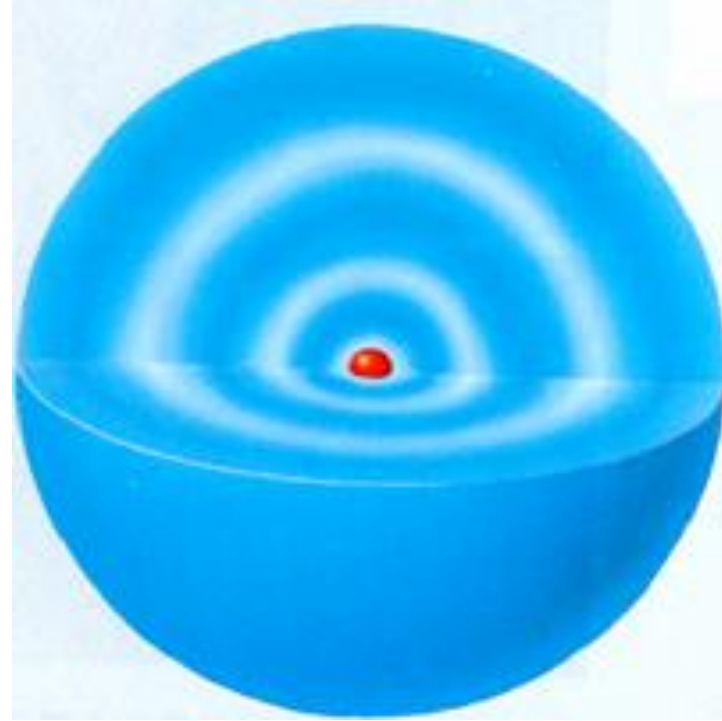
Діаметр атома - 10^{-8} см

Діаметр ядра атома - 10^{-13} - 10^{-12} см

Розвиток теорії будови атома

Ернест
Резерфорд

Атом: ядро + електрони

Розвиток теорії будови атома

1. Планетарна (ядерна) модель будови атома
(Е.Резерфорд, 1911 р.):

- 1** У центрі атома знаходиться позитивно заряджене ядро
- 2** Весь позитивний заряд і майже вся маса атома зосереджені в його ядрі
- 3** Навколо ядра обертаються електрони

2. Теорія Бора (датський фізик Н.Бор, 1913 р.), запропонував об'єднуючу ядерну модель атома з квантовою теорією світла (так звану квантову теорію будови атома)

Нільс Бор

Постулати Бора:

- 1** Електрон може обертатися навколо ядра не по довільним, а тільки по строго визначеним (стаціонарним) круговим орбітам
- 2** При русі по орбітах електрон не випромінює і не поглинає енергії
- 3** Випромінювання відбувається при стрибкоподібному переході електрона з однієї стаціонарної орбіти на іншу. При цьому виділяється або поглинається квант електромагнітного випромінювання

Квантова теорія світла

Подвійна природа світла (корпускулярно-хвильовий дуалізм):

1. **Світло** - це випромінювання **електромагнітних хвиль** різних частот

Швидкість світла $c = \lambda \cdot \nu$

де λ - довжина хвилі, ν - частота випромінювання (сек⁻¹ або герц Гц),

$\lambda \sim 400-800$ нм

Про хвильову природу світла свідчать такі явища як **віддзеркалення, заломлення, дифракція, інтерференція**

Модель Планка

2. Промениста енергія випромінюється і поглинається тілами не безперервно, а дискретно, тобто окремими порціями - **квантами** (або **фотонами**)

Енергія кванта описується рівнянням Планка

(М. Планк - німецький фізик 1900 р.)

$$E = h \cdot \nu \quad \text{де } h = 6,63 \cdot 10^{-34} \text{ Дж} \cdot \text{с}$$

постійна Планка

$$\nu = \frac{c}{\lambda}$$

$$E = \frac{h c}{\lambda}$$

Це рівняння пов'язує корпускулярну енергію фотона (кванта) E з його хвильової характеристикою λ

Альберт Ейнштейн, 1905 р.

Фотон (квант) з енергією **E** володіє і деякою масою **m** відповідно до рівняння **Ейнштейна**

$$E = m \cdot c^2$$

$$m \cdot c^2 = \frac{h \cdot c}{\lambda} \quad \lambda = \frac{h}{m \cdot c}$$

Добуток маси тіла на його швидкість (**m · c**) називається кількістю руху тіла або імпульсом (**p**)

$$\lambda = \frac{h}{p}$$

Явище, коли електромагнітне випромінювання одночасно проявляє властивості хвилі і частинки, називається **корпускулярно-хвильовим дуалізмом**

Квантова механіка

Представлення про корпускулярно-хвильову двоїстість фотона були перенесені на об'єкти мікросвіту, і перш за все на електрони

На початку 20х років ХХ століття виникла галузь теоретичної фізики - **квантова механіка**, що вивчає властивості і поведінку мікрочастинок

В основі квантової механіки лежить **сучасна теорія будови атома**

Основні положення сучасної теорії будови атома

1. Електрон має двоїсту (корпускулярно-хвильову) природу (фізик де Бройль)
2. Довжина хвилі електрона λ і його швидкість V пов'язані співвідношенням де Бройля:

$$\lambda = \frac{h}{m \cdot V}$$

m - маса електрона

V - швидкість електрона

Електрон може вести себе і як **частка**, і як **хвиля**:

←
Як **частка** - має масу і заряд

→
Як **хвиля** - характеризується здатністю до дифракції

2. Ця двоїстість виражається в **принципі невизначеності**, сформульованому **німецьким фізиком Гейзенбергом в 1927 р.**

Для електрона неможливо одночасно точно виміряти координату і швидкість руху

$$\Delta p \cdot \Delta x = \frac{h}{2\pi}$$

де Δx - невизначеність положення координати

Δp - імпульс - невизначеність вимірювання швидкості

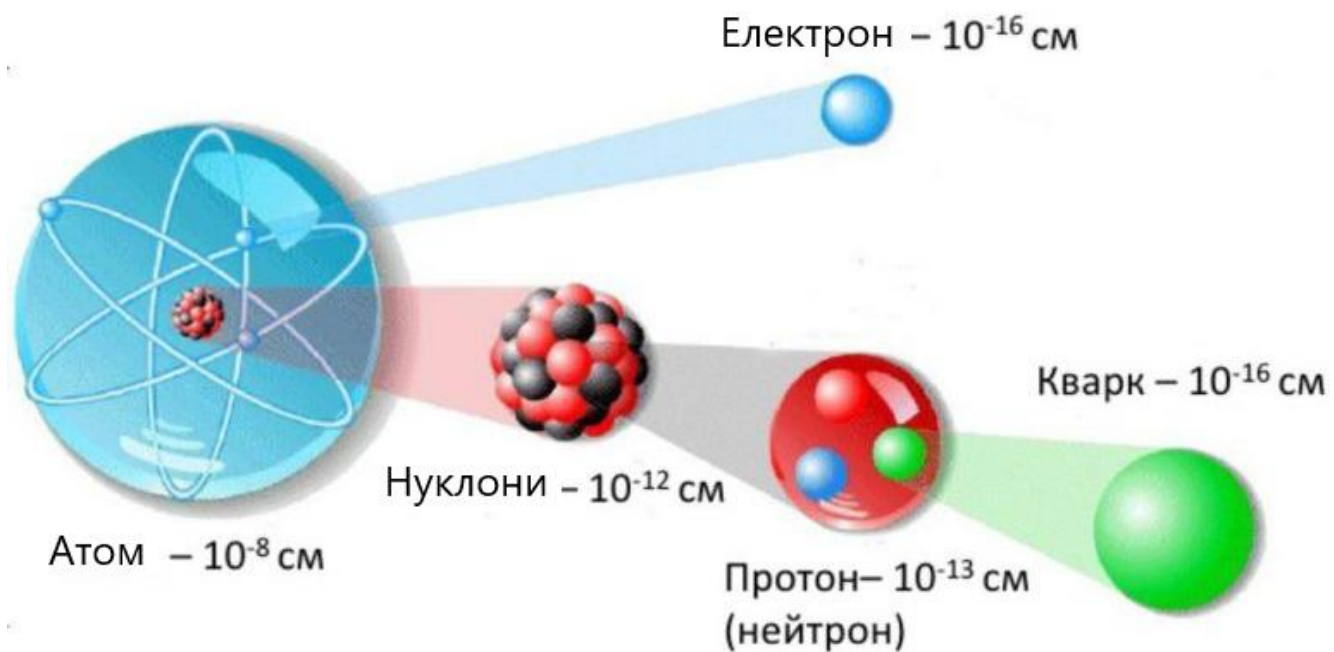
Вернер
Гейзенберг

3. Електрон в атомі не рухається по певних траєкторіях, а може перебувати в будь-якій точці навколоядерного простору

Простір навколо ядра, в якому ймовірність знаходження електрона досить велика, називають **орбіталлю**

4. Ядро атома складається з протонів і нейтронів (загальна назва - **нуклони**). Число протонів в ядрі дорівнює порядковому номеру елемента, а сума чисел протонів і нейтронів відповідає його **масовому числу**.

Розміри елементарних частинок, що утворюють атом

Різні види атомів мають загальну назву - **нукліди**. Нукліди характеризуються такими параметрами:

A - масове число, **Z** - заряд ядра, який дорівнює числу протонів, **N** - число нейтронів у ядрі

Ці параметри пов'язані між собою співвідношеннями:

$$Z = A - N, \quad N = A - Z, \quad A = Z + N$$

$${}^7_3\text{Li}: \quad A = 7, \quad Z = 3, \quad N = 7 - 3 = 4$$

Хвильове рівняння Шредінгера

Австрійський фізик Е. Шредінгер, 1925 р.

$$\nabla^2 \psi + \frac{8\pi^2 m_e}{h^2} (E - E_n) \psi = 0$$

ψ (пси-функція) - хвильова функція

ψ^2 - ймовірність знаходження e у відповідній області простору

E та E_n - повна і потенційна енергія e

m_e - маса e

∇^2 - оператор Лапласа

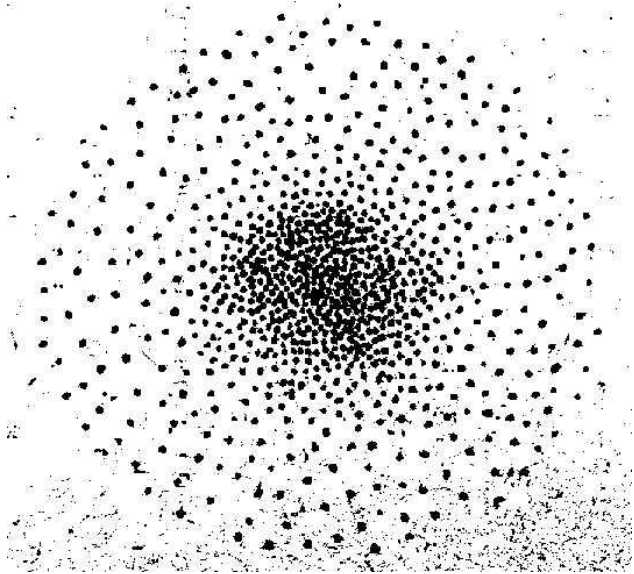

Ервін
Шредінгер

Хвильова функція ψ є рішенням рівняння Шредінгера і описує поведінку електрона в області простору, яка називається **атомною орбіталлю**

Точні рішення рівняння Шредінгера можливі тільки для частинок, що складаються з ядра і одного електрона (наприклад, **H, He⁺, Li²⁺**) - це *гідрогеноподібні частинки*.

Фізичний сенс ψ^2

Електронна хмара
атома гідрогену

Щільність розміщення точок
пропорційна ψ^2

Електрон як би «розмазаний»
по всьому об'єму атома у
вигляді електронної хмари.

Електронна хмара - це область
простору поблизу ядра атома, в
якому зосереджена переважна
частина (90%) заряду і маси e .

Квантові числа

Атомна орбіталь визначається набором з трьох квантових чисел (n , l та m)

Електрон в атомі описується набором з чотирьох квантових чисел (n , l , m и s)

Головне квантове число n

$$n = 1, 2, 3, 4, \dots \infty \quad \text{Всього значень} \quad \infty$$

$K \quad L \quad M \quad N$

” n ” має два смислових значення :

1. Визначає енергію e
2. Визначає розмір атома $r = 0,529 \cdot n^2, \text{ \AA}$

Стан електрона, що характеризується певним значенням головного квантового числа, називається **енергетичним рівнем**

Орбітальне квантове число l

l - орбітальне квантове число (або побічне)

l	0	1	2	3 ...	($n - 1$)	Всього значень	$n-1$
	s	p	d	f			

1. Орбітальне квантове число характеризує різний енергетичний стан e на даному рівні (енергетичні підрівні)

При	$n = 1$	$l = 0$
	$n = 2$	$l = 0, 1$
	$n = 3$	$l = 0, 1, 2$
	$n = 4$	$l = 0, 1, 2, 3$

2. l визначає форму орбіталі :

s - орбіталі ($l = 0$) - **сферичні**

p - орбіталі ($l = 1$) - **мають форму гантелі**

d - орбіталі ($l = 2$) - **мають форму чотирьох-пелюсткової розетки**

Магнітне квантове число m

m - l , ... 0, ... $+l$

Всього значень $2l + 1$

Магнітне квантове число характеризує орієнтацію орбіталі в просторі щодо напрямлення вектора напруженості зовнішнього магнітного поля

при $l = 0$ $m = 0$

при $l = 1$ $m = -1, 0, +1$

при $l = 2$ $m = -2, -1, 0, +1, +2$

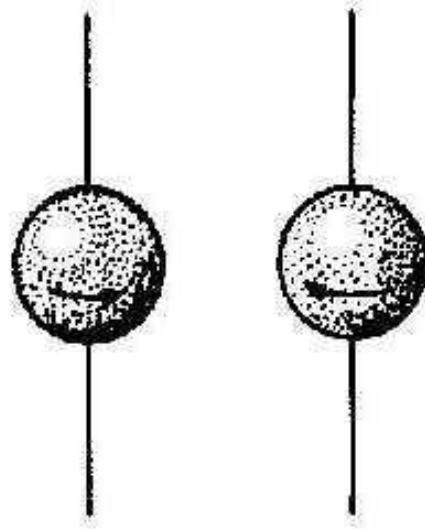
Спінове квантове число S

Експериментально встановлено, що e має ще одну фундаментальну властивість, яка називається **спіном**.

Спін проявляється в існуванні у e магнітного моменту за рахунок руху e навколо власної осі

Спінове квантове число може мати тільки два значення :

$$s = -\frac{1}{2}, \quad +\frac{1}{2}$$

Якщо $S = +\frac{1}{2}$ — \uparrow

Якщо $S = -\frac{1}{2}$ — \downarrow

$\uparrow\uparrow$ (або $\downarrow\downarrow$) - електрони з паралельними спінами

$\uparrow\downarrow$ - електрони з антипаралельними спінами

Атомна орбіталь (АО)

АО - це простір навколо ядра, в якому ймовірність знаходження **e** досить велика

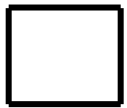
АО - це область простору, в якій можна виявити **e** з імовірністю 90% і більше

АО не має чітких меж, вона нагадує хмару

Класифікація атомних орбіталей

n	1	2	3	4
l	0	0, 1	0, 1, 2	0, 1, 2, 3
AO	1 s	2 s, 2 p	3 s, 3 p, 3 d	4 s, 4 p, 4 d, 4 f

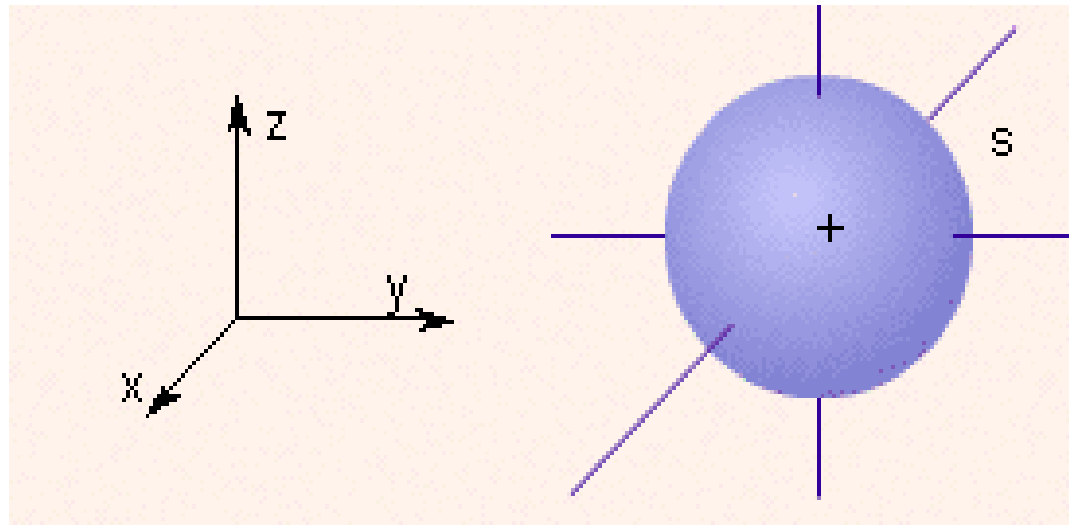
s -AO

$$l = 0$$

$$m = 0$$

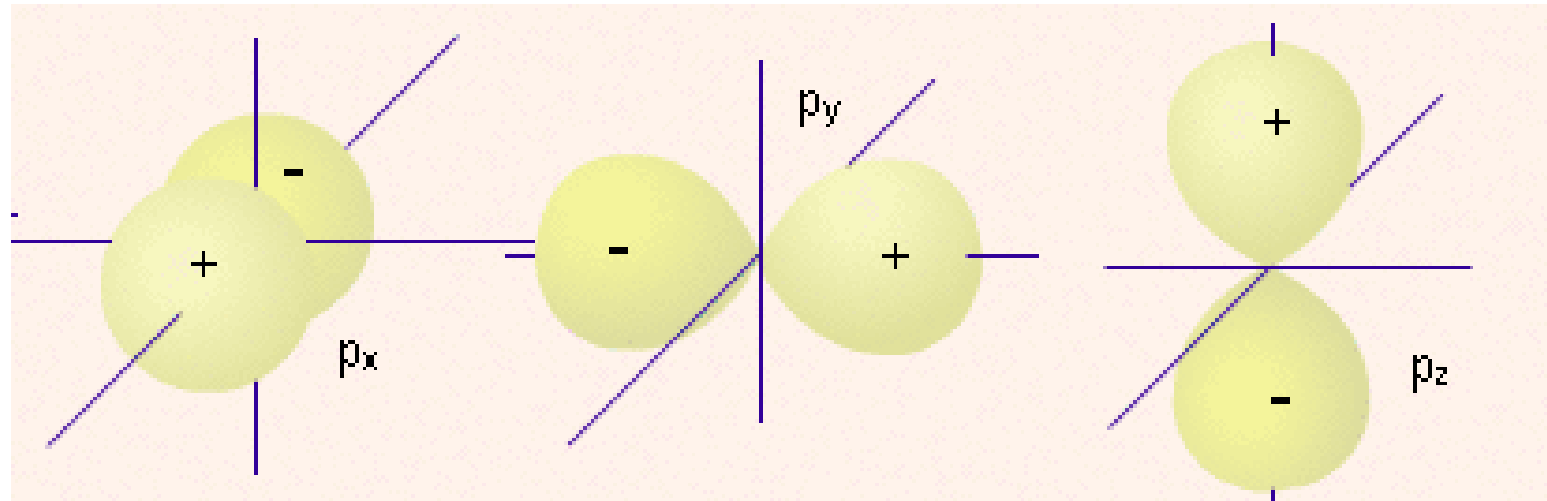
s - орбіталь

(сферично симетрична)

p - орбіталь

p - AO ($n \geq 2$)

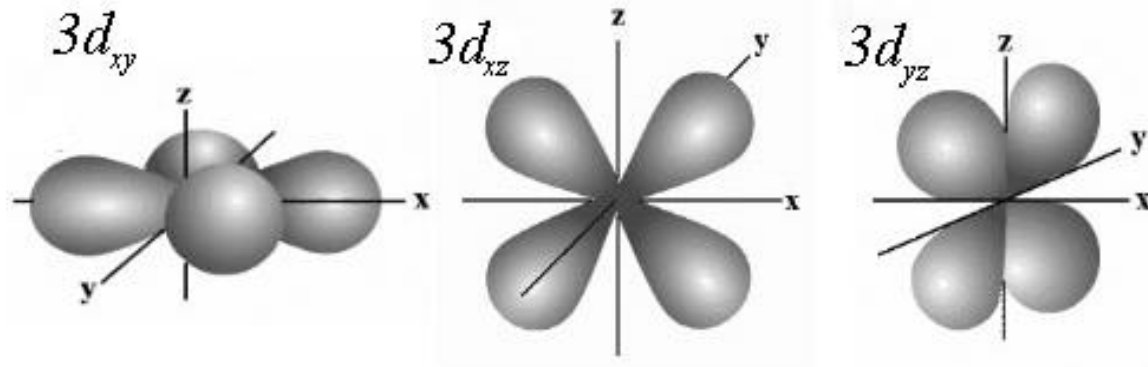
m

--	--	--

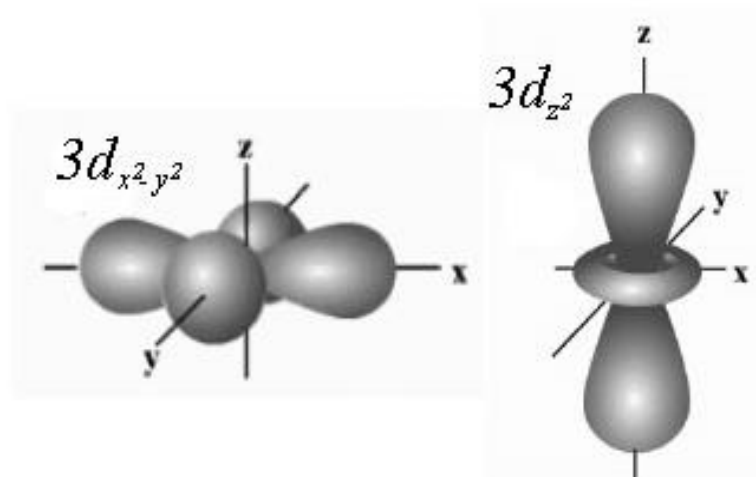
- 1 0 1

$l = 1$

d - орбіталь

d - AO ($n \geq 3$)

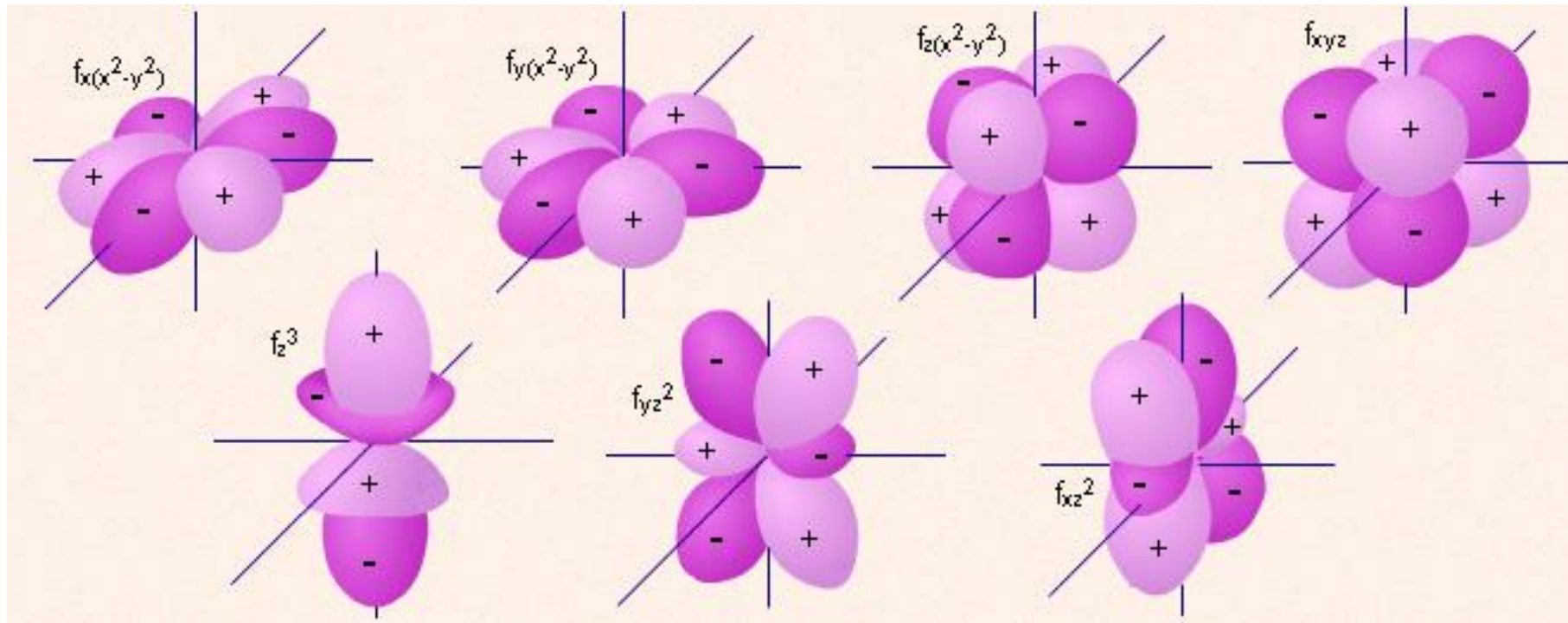

m - 2 - 1 0 1 2

l = 2

f - орбіталь

f - АО ($n \geq 4$)

m

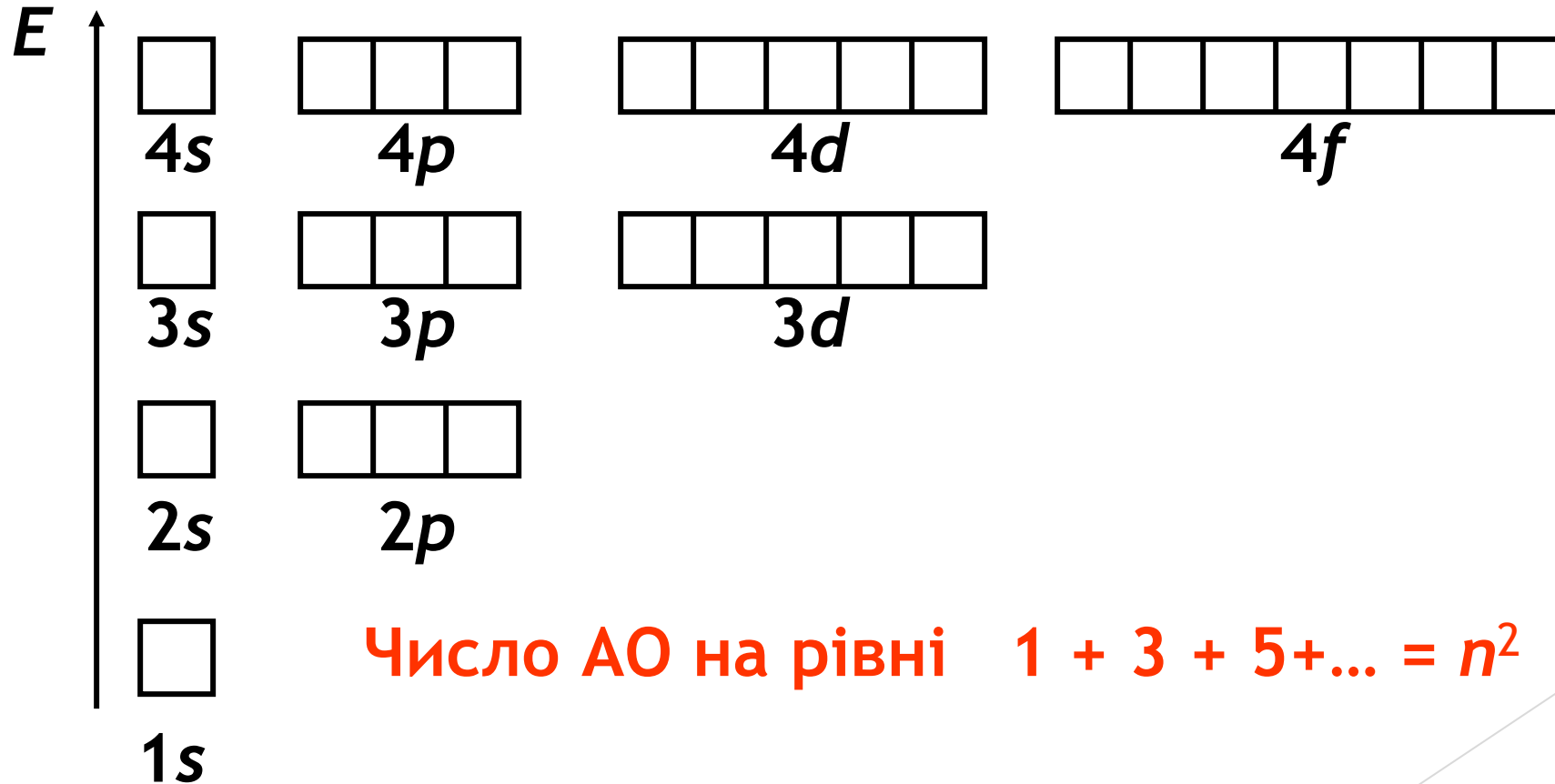
--	--	--	--	--	--	--

$l = 3$

Електронні рівні і підрівні

Число підрівнів на рівні $\Leftarrow l$

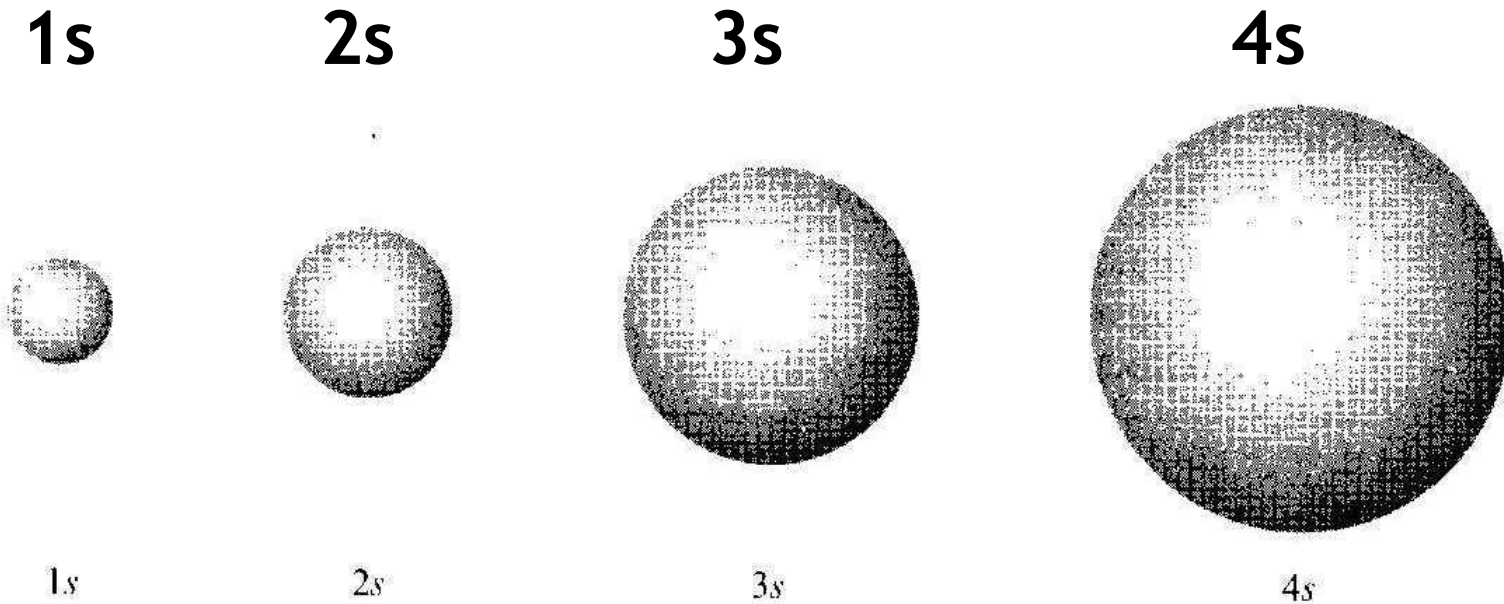
Число АО на підрівні $\Leftarrow m$

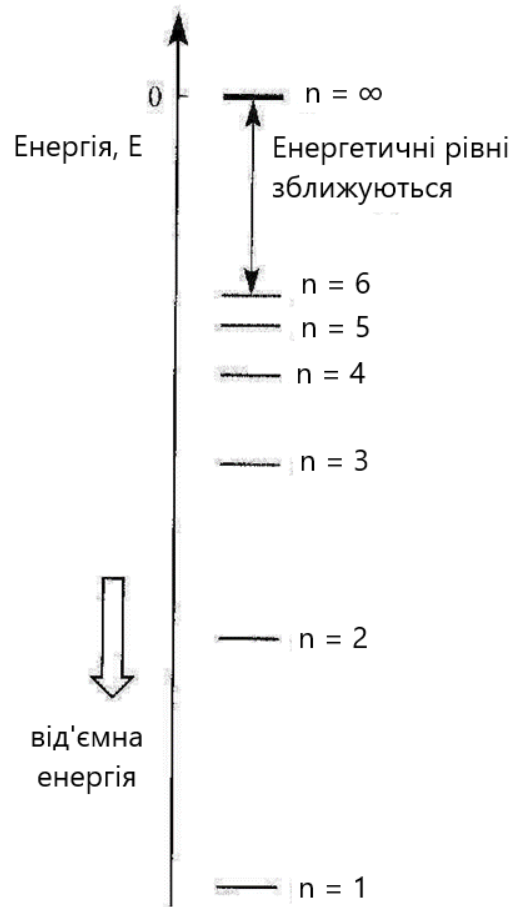
Число АО на рівні $1 + 3 + 5 + \dots = n^2$

Розмір орбіталей

Орбіталі однієї симетрії, але з різним значенням n

Де знаходиться електрон в атомі гідрогену?

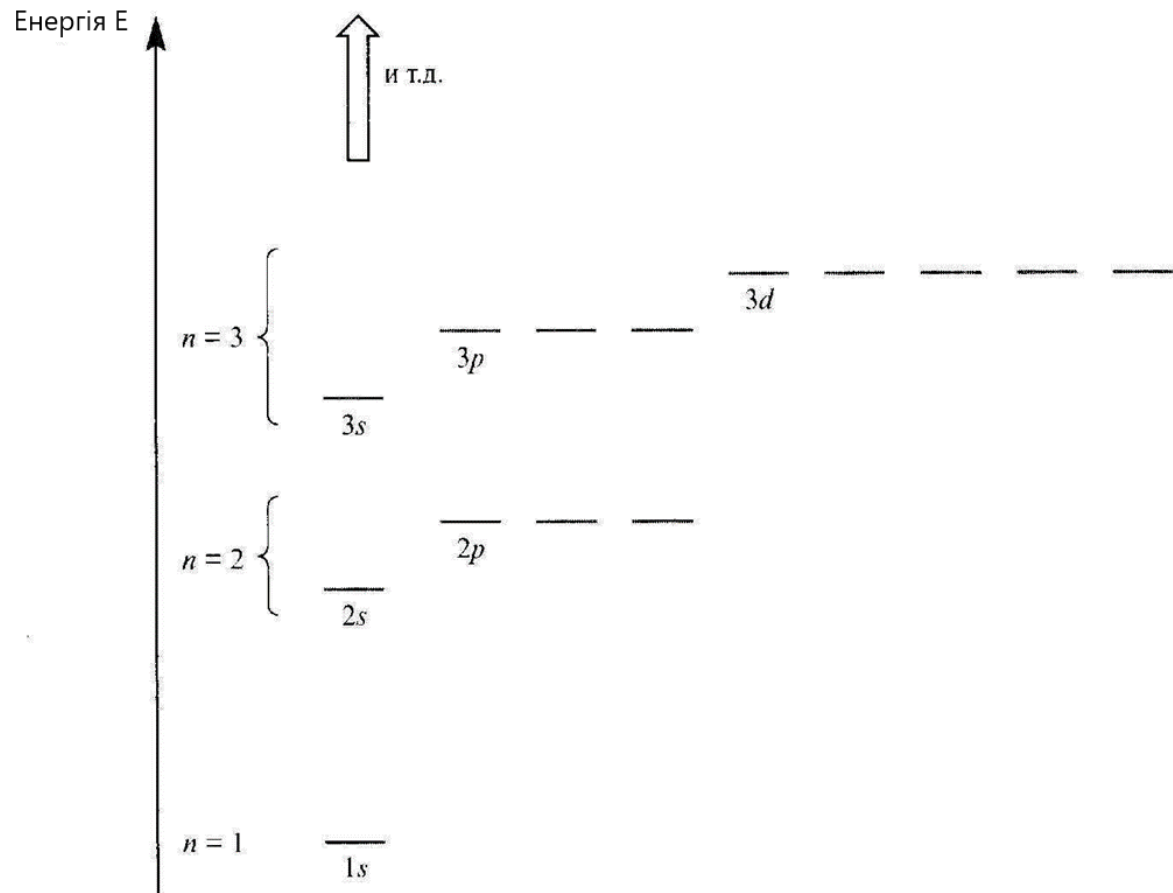

Електрон займає орбіталь з найбільш низькою енергією.

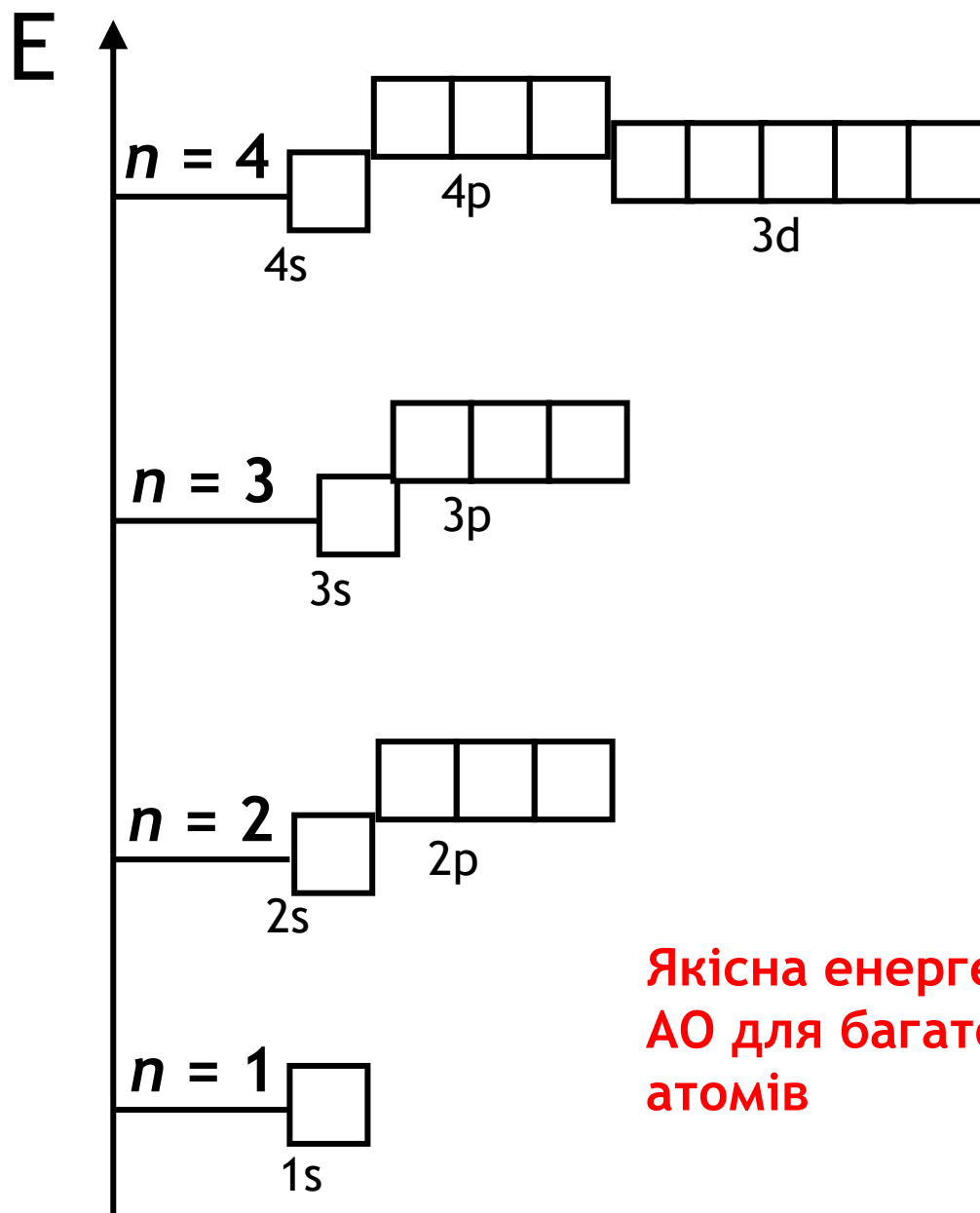
Електронна конфігурація основного стану атома гідрогену $1s^1$

Схематичне представлення енергетичних рішень рівняння Шредінгера для атома гідрогену

Багатоелектронні атоми

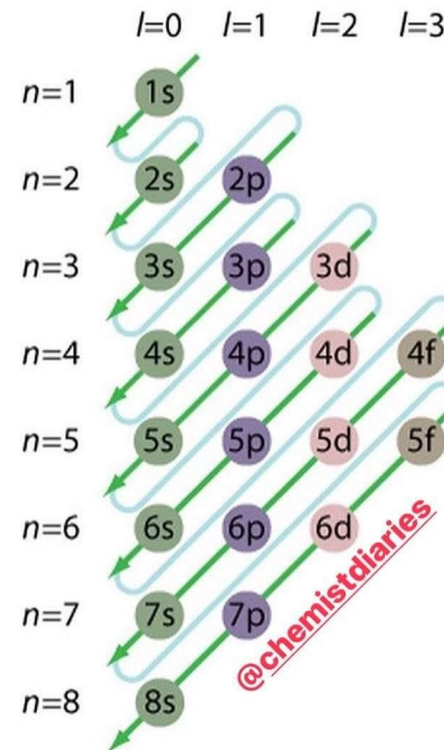
Схематичне представлення енергетичних рішень (для $n = 1, 2$ і 3) рівняння Шредінгера для багатоелектронних атомів

**Якісна енергетична діаграма
АО для багатоелектронних
атомів**

Порядок заповнення атомних орбіталей в основному стані атома

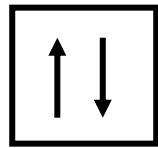
$1s < 2s < 2p < 3s < 3p < 4s < 3d <$
 $4p < 5s < 4d < 5p < 6s < 4f \approx 5d < 6p$
 $< 7s < 5f \approx 6d < 7p$

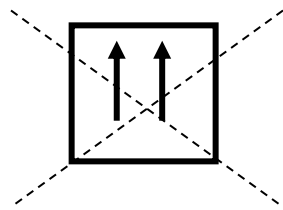
Принцип (або заборона) Паулі

У 1925 р швейцарський фізик В. Паулі встановив правило:

В атомі не може бути двох е, у яких всі чотири квантових числа були б однакові

S $+1/2 \div -1/2$

Максимальна ємність:
рівнів підрівнів

$2n^2$	s	-	2 e
	p	-	6 e
	d	-	10 e
	f	-	14 e

Принцип найменшої енергії

(або принцип послідовного заповнення
найнижчих орбіталей)

В атомі кожен **e** розташовується так, щоб його енергія була мінімальною, що відповідає найбільшою його зв'язку з ядром

Орбіталі заповнюються послідовно,
починаючи з найнижчої за енергією

Правило В.М. Клечковського :

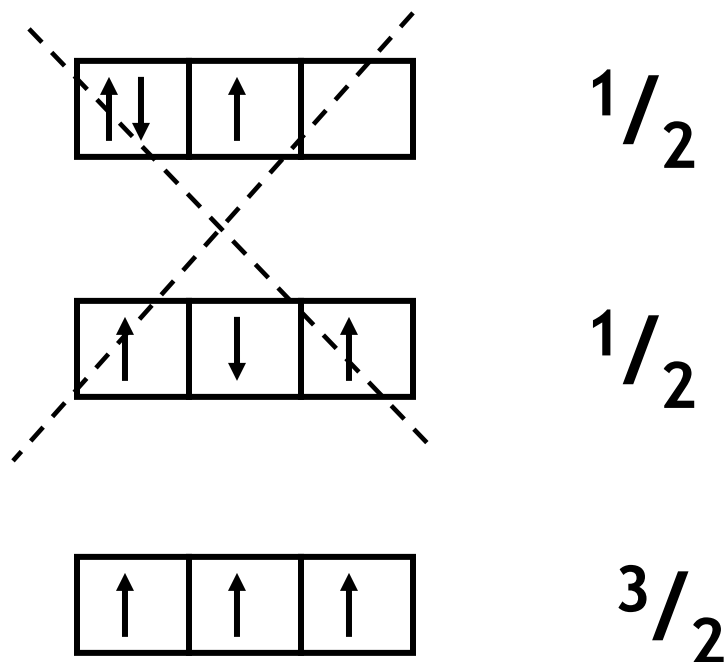
правило ($n + l$)

Електрон займає в основному стані рівень не з мінімальним можливим значенням n , а з найменшим значенням суми $n + l$

При однаковому значенні суми $n + l$ енергія менше у АО з меншим значенням головного квантового числа

Правило Хунда

При цьому значенні l (тобто в межах одного підрівня) електрони розташовуються таким чином, щоб сумарний спін був максимальним

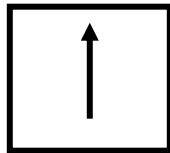
Сумарний спін електронів

Електронна будова атомів елементів періодичної системи

№ періоду = № зовнішнього електронного рівня

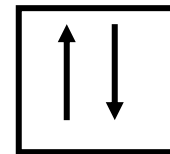
1 період	s ¹		s ²
----------	----------------	--	----------------

${}_1\text{H}$ 1s¹

1s

${}_2\text{He}$ 1s²

1s

2ий період

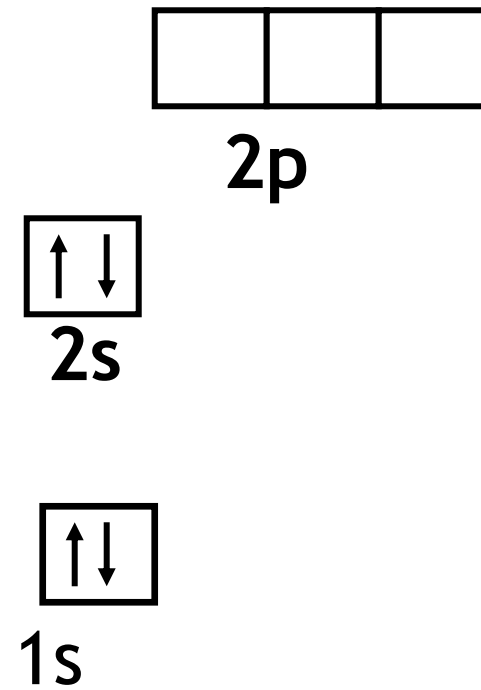
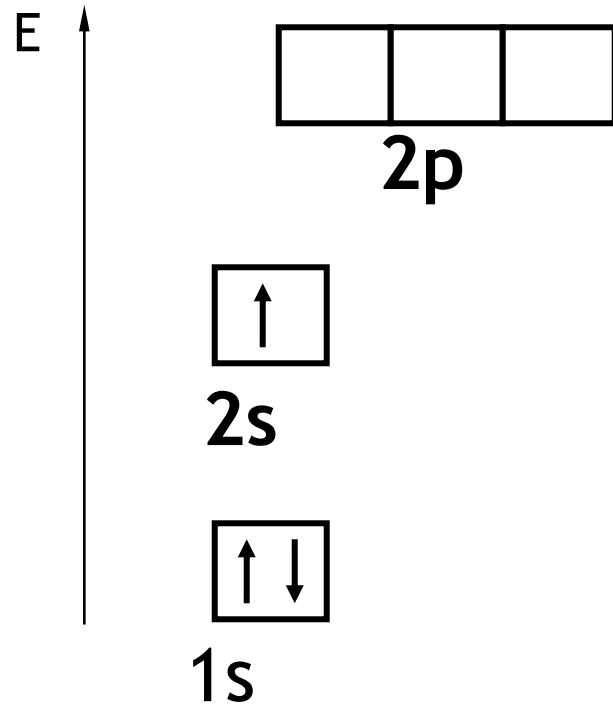
2 період	s^1	s^2	$p^1 - p^5$	s^2p^6
----------	-------	-------	-------------	----------

${}^3\text{Li}$ $1s^2 2s^1$

$[\text{He}]2s^1$

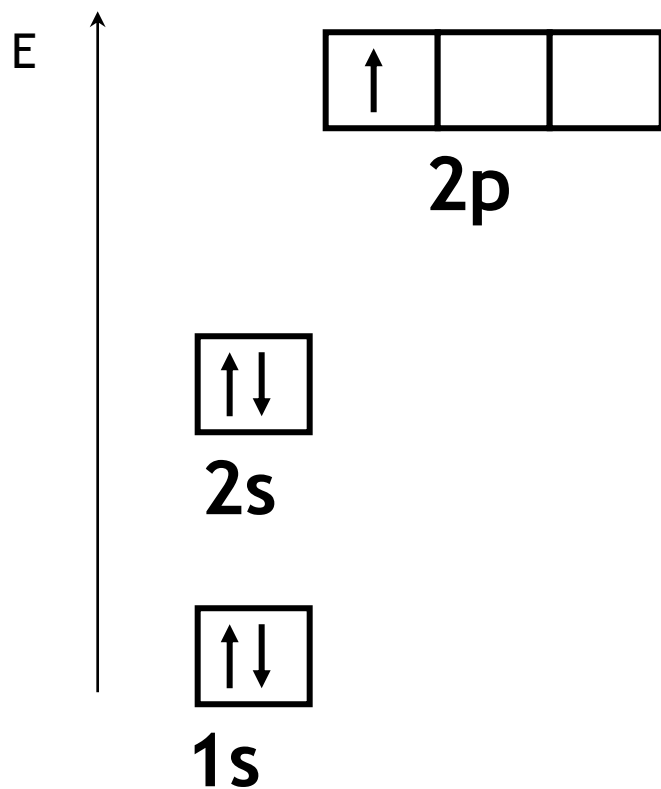
${}^4\text{Be}$ $1s^2 2s^2$

$[\text{He}]2s^2$

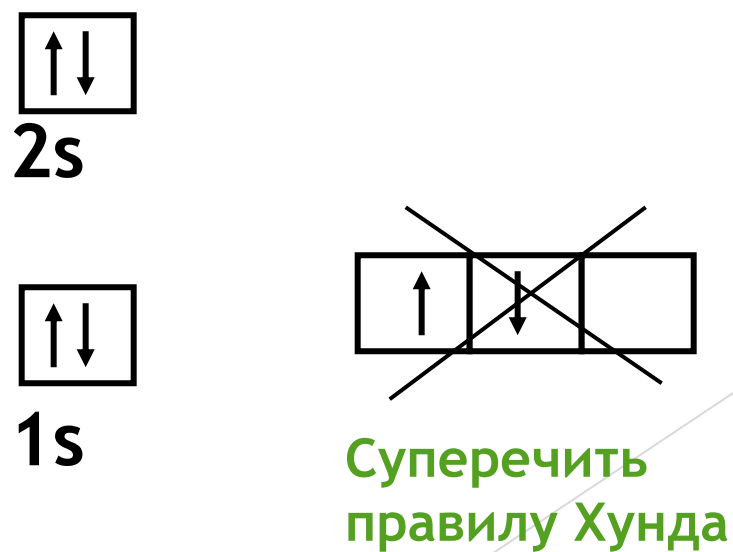
${}_5\text{B } 1s^2 2s^2 2p^1$

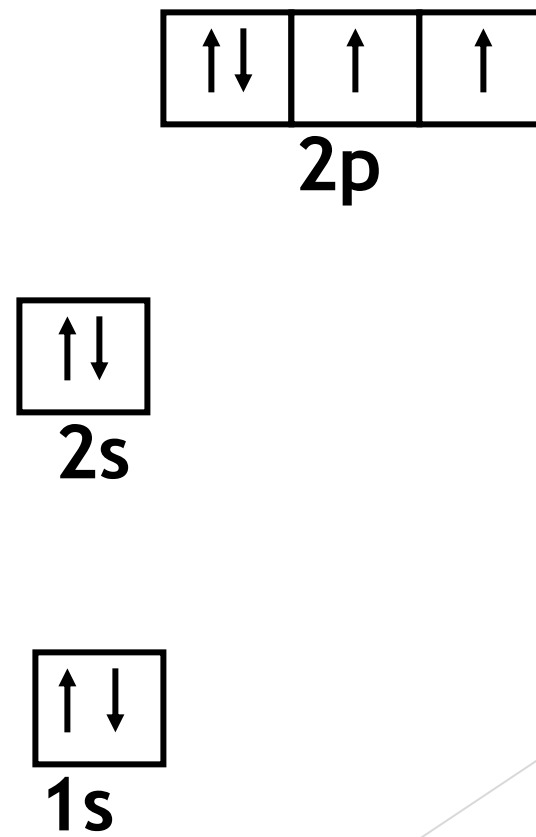
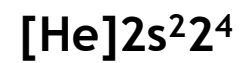
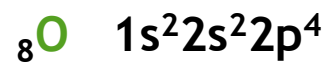
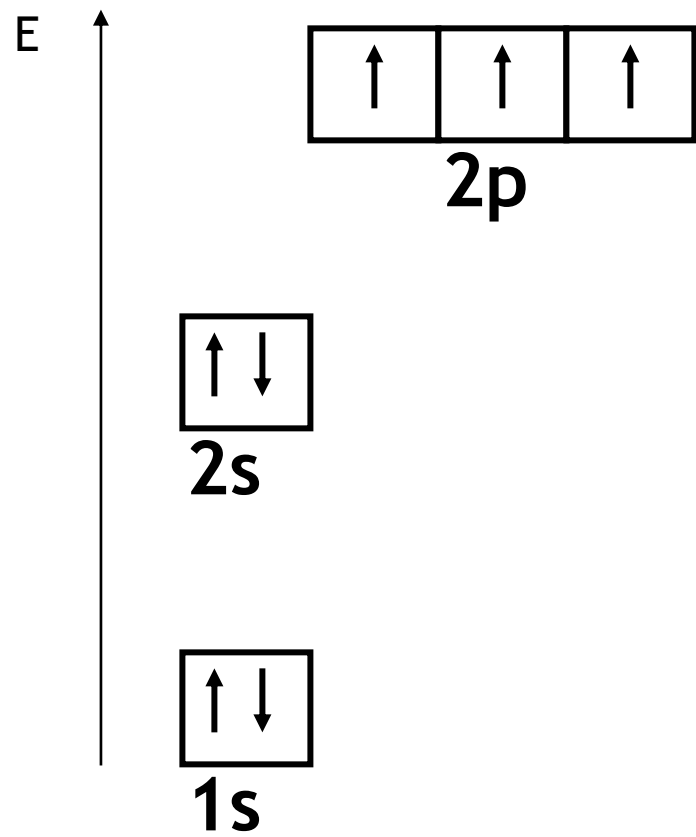
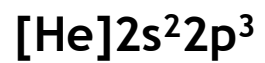
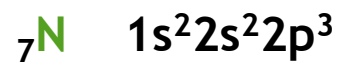
$[\text{He}] 2s^2 2p^1$

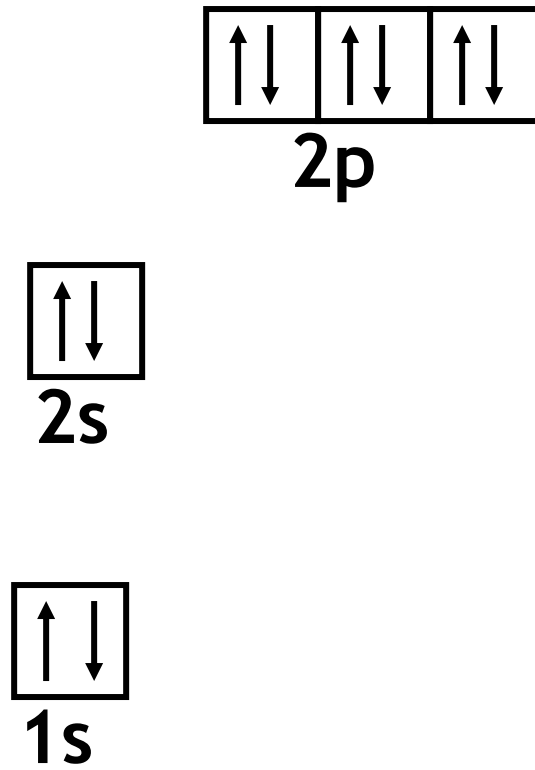
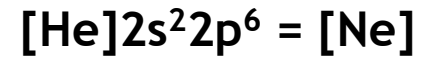
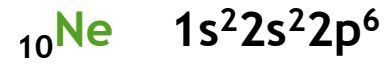
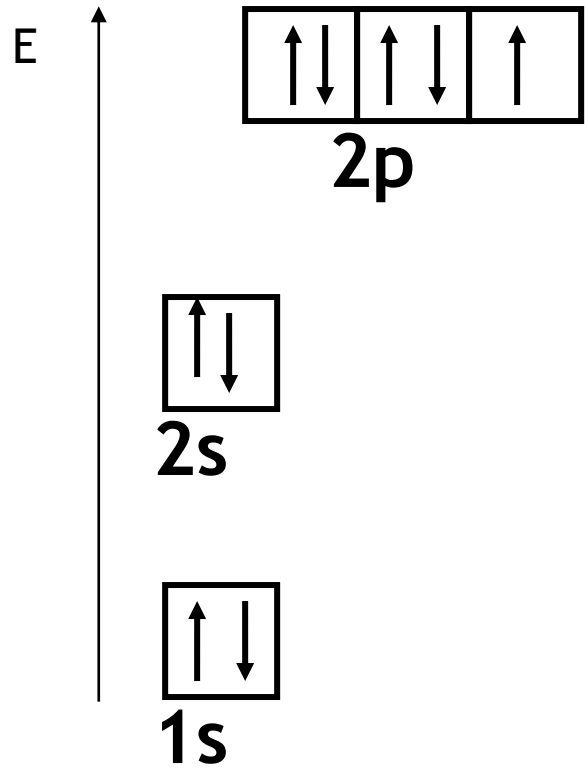
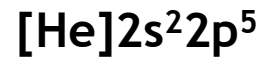
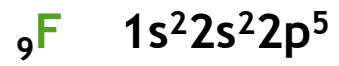

${}_6\text{C } 1s^2 2s^2 2p^2$

$[\text{He}] 2s^2 2p^2$

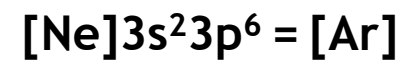
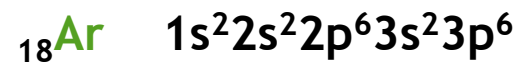
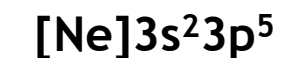
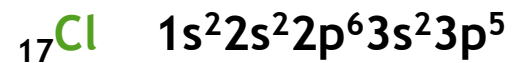
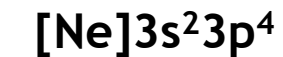
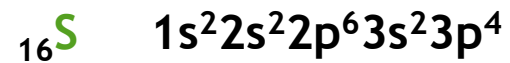
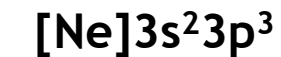
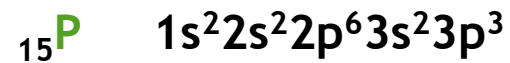
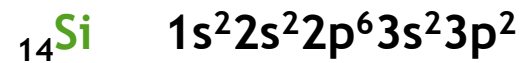
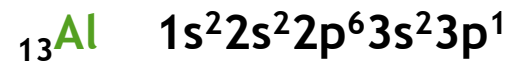
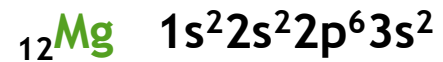
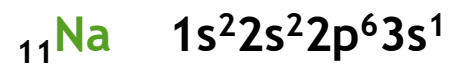

3^й період

3 період	s ¹	s ²	p ¹ - p ⁵	s ² p ⁶
----------	----------------	----------------	---------------------------------	-------------------------------

4ий період

4 період	s^1	s^2	$d^1 - d^{10}$	$p^1 - p^5$	s^2p^6
----------	-------	-------	----------------	-------------	----------

K [Ar] $4s^1$

Ca [Ar] $4s^2$

Sc [Ar] $3d^1 4s^2$

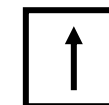
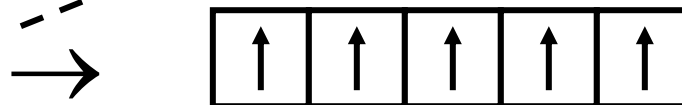
→ $(n - 1)d < np$

Ti [Ar] $3d^2 4s^2$

V [Ar] $3d^3 4s^2$

Cr [Ar] $3d^5 4s^1$

→ “проскок” e

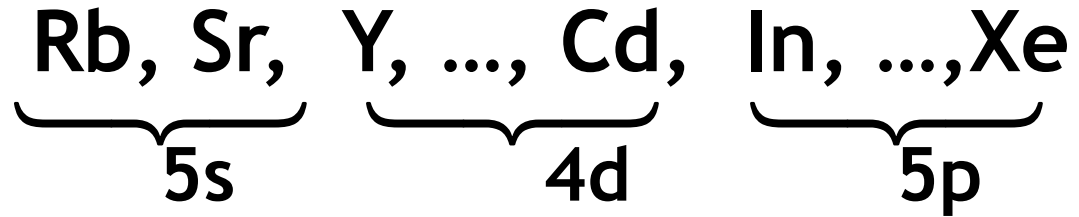
3d

4s

Mn [Ar] $3d^5 4s^2$

5ий період

5 період	s^1	s^2	$d^1 - d^{10}$	$p^1 - p^5$	s^2p^6
----------	-------	-------	----------------	-------------	----------

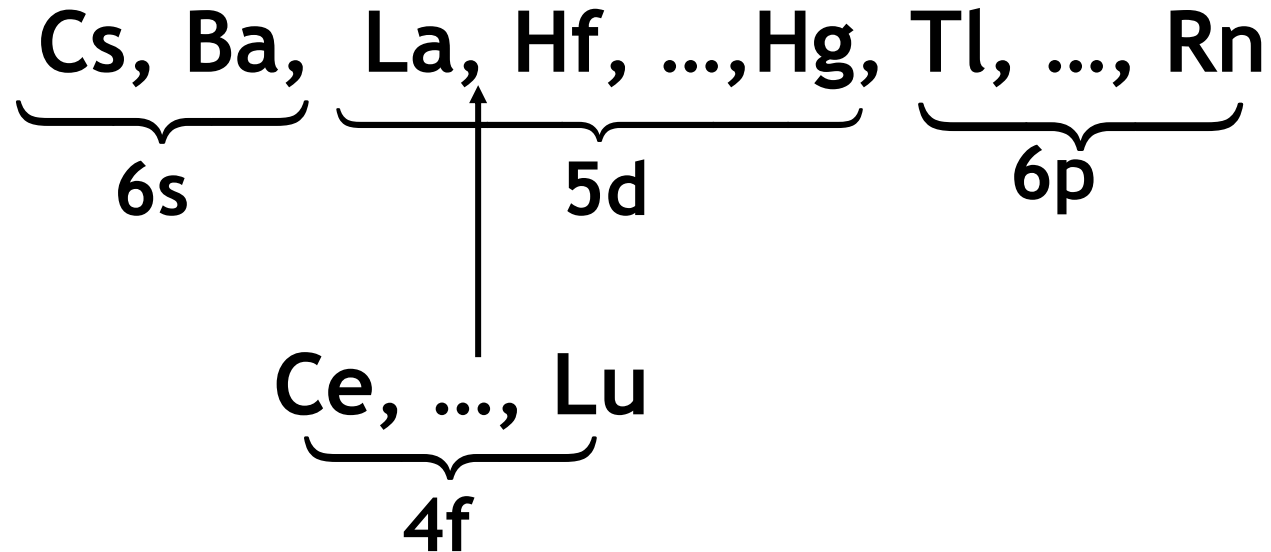

“провал” або “проскок” е з s -підрівня на d -підрівень

6ий період

6 період	s^1	s^2	d^1	$f^2 - f^{14}$	$d^2 - d^{10}$	$p^1 - p^5$	s^2p^6
----------	-------	-------	-------	----------------	----------------	-------------	----------

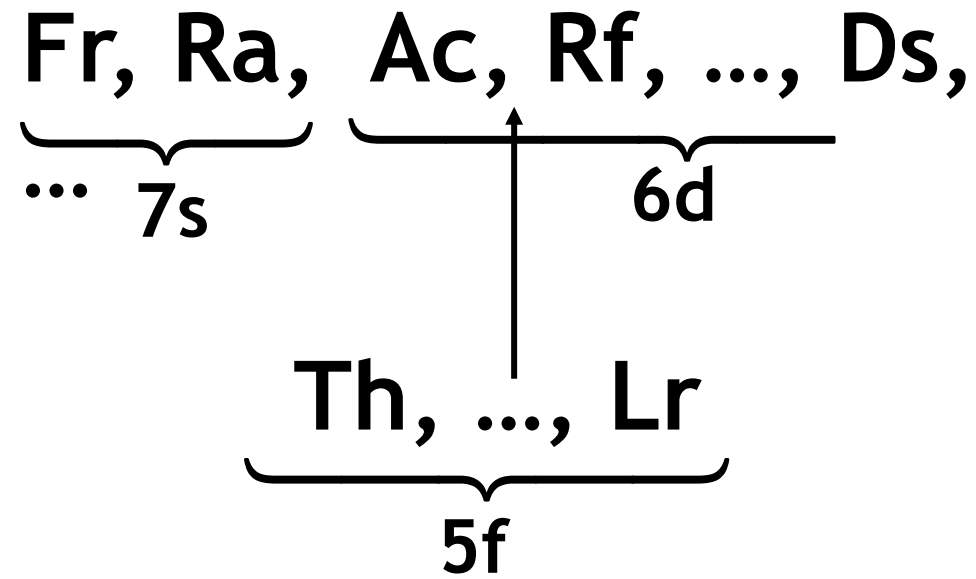

“провал” або “проскок” е з s-підрівня на d-підрівня

7ий період

7 період	s^1	s^2	d^1	$f^2 - f^{14}$	$d^2 - d^8$
----------	-------	-------	-------	----------------	-------------

У таблиці є 15 порушень правила Клечковського для перших 86 елементів

Cr (Z = 24) Cu (Z = 29)

Nb (Z = 41) Mo (Z = 42)

Tc (Z = 43) Ru (Z = 44)

Rh (Z = 45) Pd (Z = 46)

Ag (Z = 47) La (Z = 57)

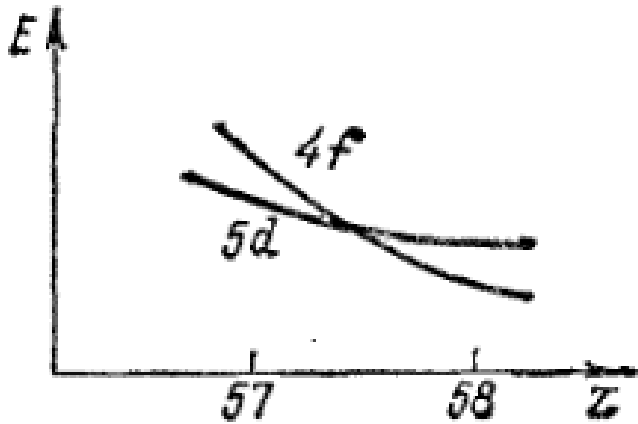
Pt (Z = 78) Au (Z = 79)

Ce (Z = 58) Gd (Z = 64)

Ir (Z = 77)

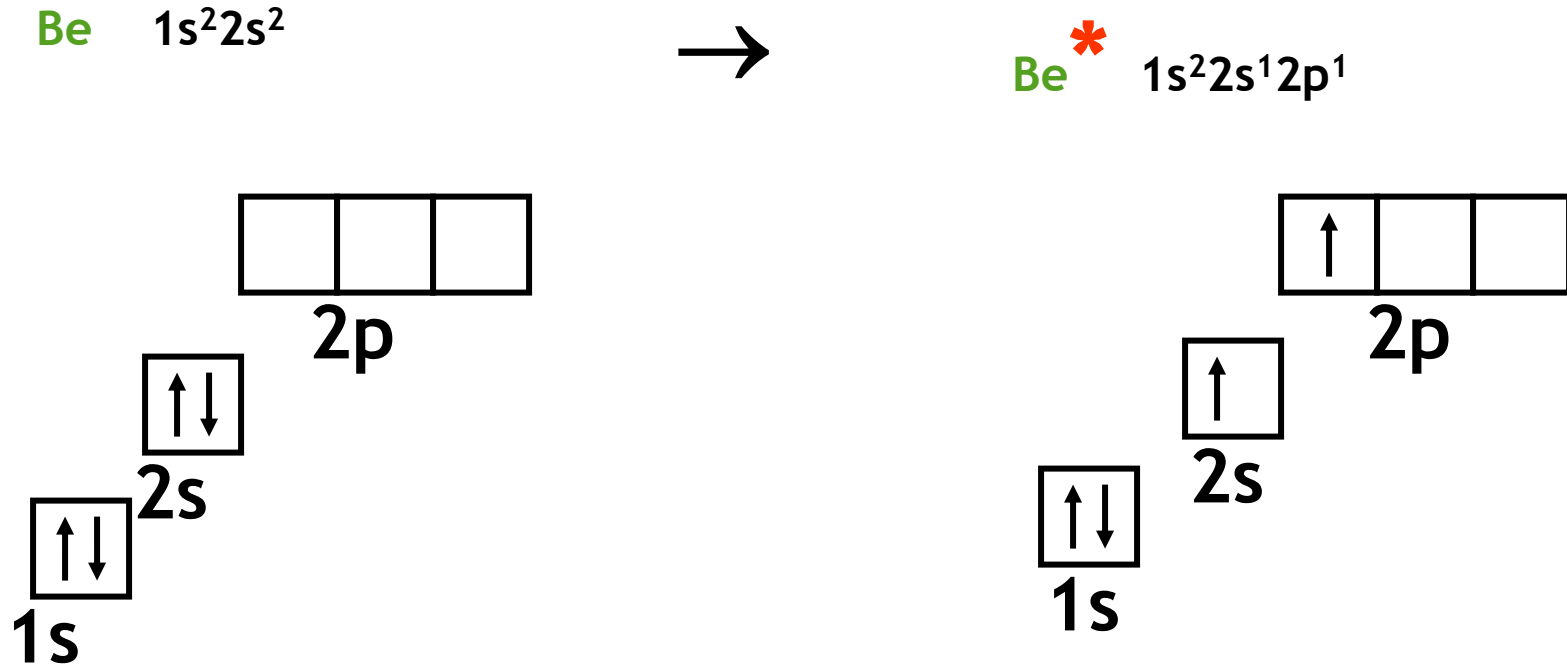
Причини цих порушень :

1. Стійкість електронних конфігурацій:
підрівень стійкий, коли він не заповнений (p^0, d^0, f^0),
заповнений наполовину (p^3, d^5, f^7) або заповнений повністю (p^6, d^{10}, f^{14})
2. Різниця в енергетиці від порядкового номера

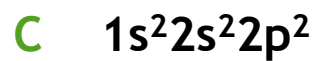

Залежність енергії 4f - 5d -
електронів від заряду ядра

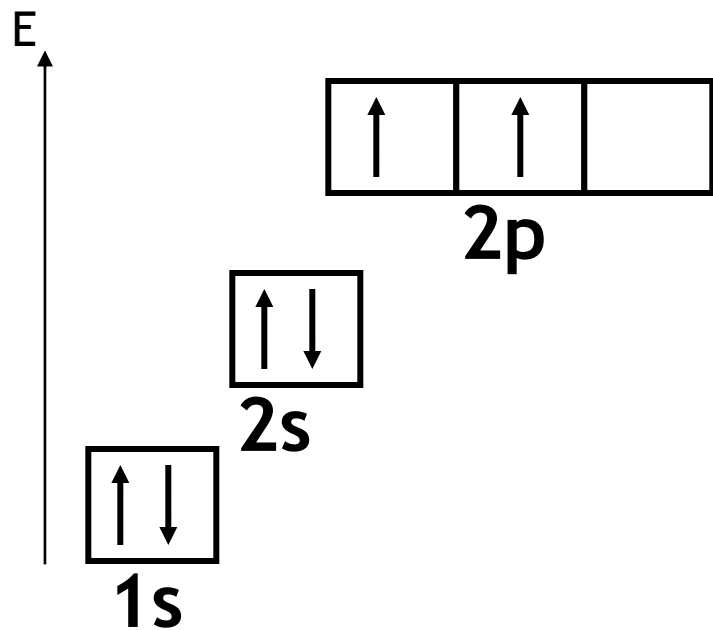
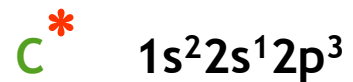
Що таке збуджений стан атома?

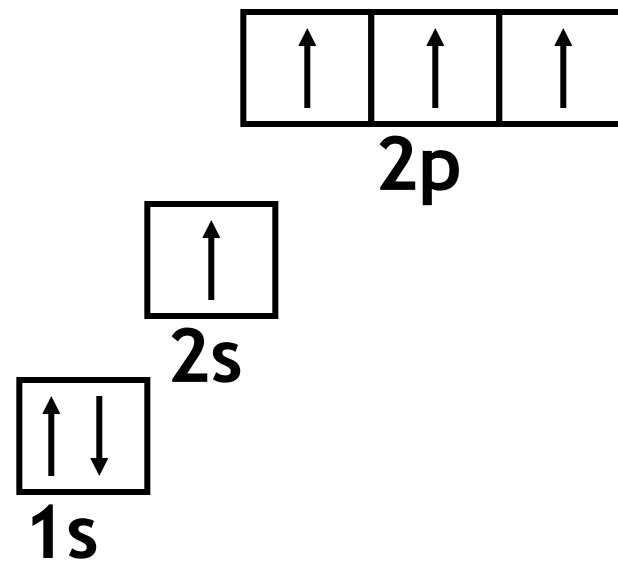
При утворенні сполук атом берилію переходить в **збуджений стан**, при цьому відбувається розпарювання електронів на **2s** підрівні

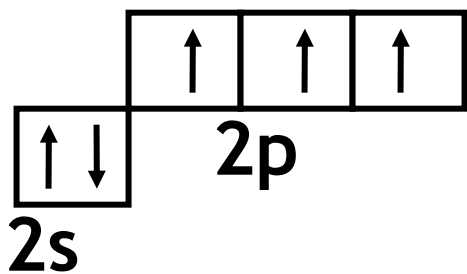
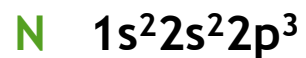
→

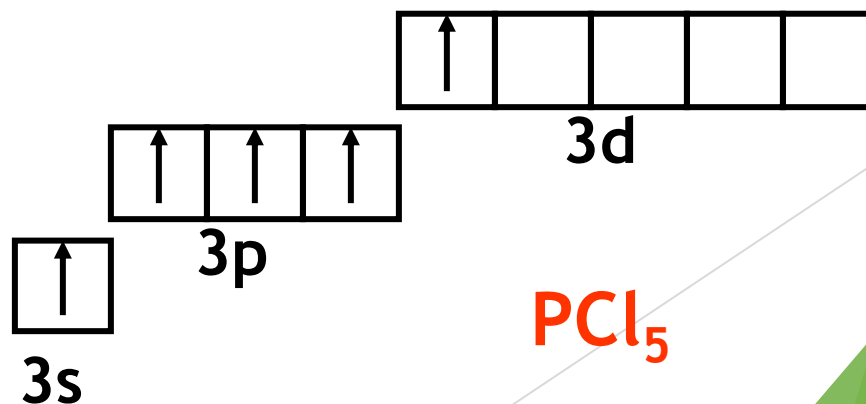
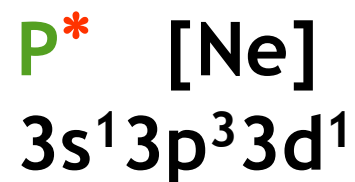
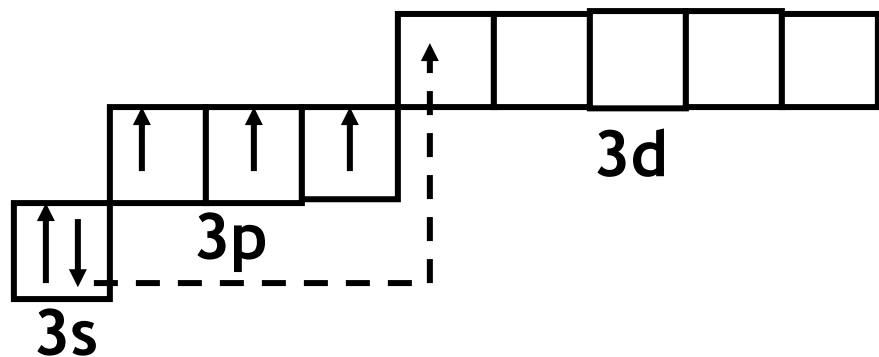
В основному стані

У збудженому стані в атомі утворюються **4** неспарених електрона

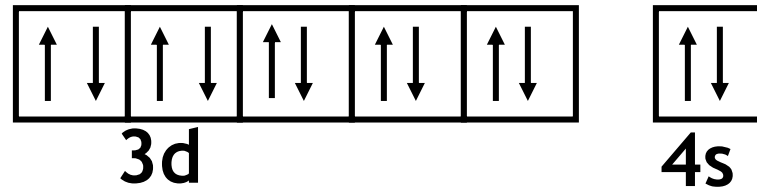

У атома фосфору при порушенні може бути **5** неспарених **e**, можливе існування стійкої сполуки PCl_5 . У нітрогену такої можливості немає.

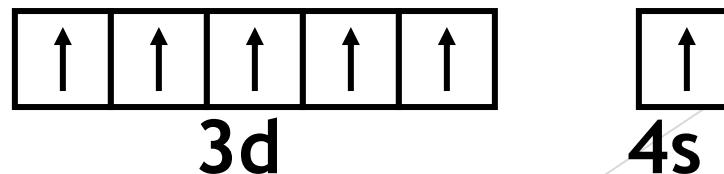

Парамагнітні і діамагнітні властивості речовин

Молекули, до складу яких входять тільки **спарені електрони**, не створюють власного магнітного поля. Речовини, що складаються з таких молекул, є **діамагнітними** - вони виштовхуються з магнітного поля.

Речовини, молекули яких містять **неспарені електрони**, володіють власним магнітним полем і є **парамагнітними**; такі речовини втягуються в магнітне поле.

Характеристика родин елементів

s - елементи

До них відносяться елементи, в чиїх атомах на останньому рівні знаходяться **1** або **2 s**-електрона з попередньою конфігурацією благородного газу. До них відносяться найбільш активні метали: лужні і лужноземельні (виняток - гідроген і гелій)

p - елементи

В атомах цих елементів на зовнішньому рівні знаходяться **2 s**-електрона та від **1** до **6 p**-електронів. У цьому сімействі знаходяться: всі неметали (O, Si і ін.), деякі метали (Sn, Al і ін.), благородні газу.

d - елементи

У них на передзовнішньому рівні знаходиться від 1 до 10 d-електронів, а також 2, рідше 1 s-електрон на зовнішньому рівні. До них належать перехідні метали. Перехідні елементи утворюють комплексні сполуки і володіють декількома ступенями окислення.

f - елементи

В атомах цих елементів знаходяться від 1 до 14 електронів на глибинному рівні (другому від зовнішнього). Їх 28 елементів: 14 - лантаноїдів і 14 - актиноїдів. Вони є металами і володіють великою схожістю.

Валентні електрони і електрони внутрішніх оболонок

Валентні електрони в атомі - це такі електрони, які розташовані на зовнішніх (високоенергетичних) квантових рівнях

Na (Z = 11)

електрони внутрішніх
оболонок

валентний електрон

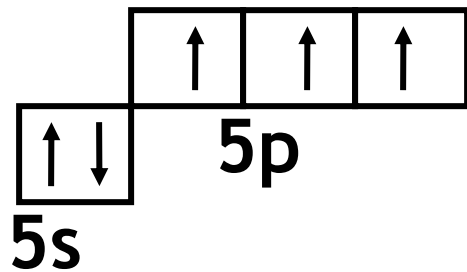
Стибій

Sb (Z = 51)

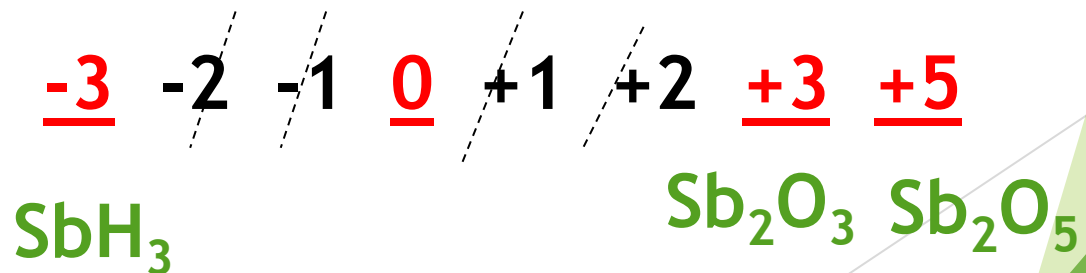

електрони внутрішніх оболонок

валентні електрони

Ступені окиснення:

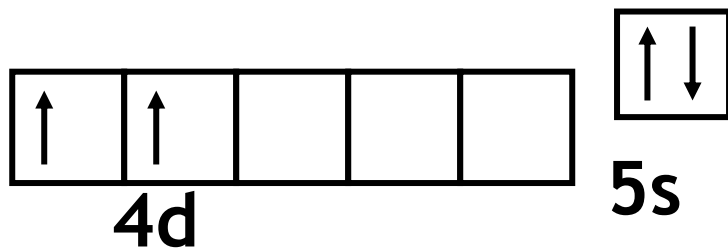
Цирконій

Zr (Z = 40)

електрони внутрішніх оболонок

валентні електрони

Ступені окиснення:

0 +2 +3 +4

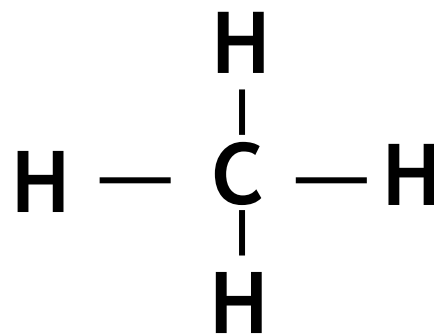
Правило октету

На орбіталі з $n = 2$ загальне число $e = 8$ ($2s^2 2p^6$)

На орбіталі з $n = 3$ число e на $3s^2 3p^6$ дорівнює 8

Атоми s- і p- елементів мають тенденцію **віддавати, приймати** або **об'єднувати** електрони так, щоб заповнити вісьмома електронами зовнішню оболонку

Правило октету - інструмент для передбачення
можливості утворення іонного або ковалентного
зв'язку

Періодичний закон і Періодична система хімічних елементів

1869 р.

Властивості простих речовин, а також форми і властивості сполук елементів знаходяться в періодичній залежності від заряду ядра атома (порядкового номера)

Форми таблиці:

Коротка, 8-клітинна (короткоперіодна)

Напівдовга, 18-клітинна

Длінноперіодна, 32-клітинна

Короткоперіодна таблиця

1. По горизонталі - періоди. Всього **7** періодів.
2. По вертикалі - групи. Всього **8** груп.
3. Групи діляться на підгрупи (**A** та **B**):
 - A** - підгрупи - **головні**
 - B** - підгрупи - **побічні**
4. В **A** - підгрупах знаходяться **s**- та **p**-елементи
 - В **B** - підгрупах знаходяться **d**- та **f**-елементи

Короткоперіодна таблиця

ГРУПИ ПЕРІОДИ	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		
	a	б	a	б	a	б	a	б	a	б	a	б	a	б	a	б	
1	H 1,0079 Водень 1s ¹														He 4,0026 Гелій 1s ²		
2	Li 6,941 Літій [He]2s ¹	Be 9,0122 Берилій [He]2s ²	B 10,81 Бор [He]2s ² 2p ¹	C 12,011 Вуглець [He]2s ² 2p ²	N 14,0067 Азот [He]2s ² 2p ³	O 15,999 Кисень [He]2s ² 2p ⁴	F 18,998 Фтор [He]2s ² 2p ⁵	Ne 20,18 Неон [He]2s ² 2p ⁶									
3	Na 22,990 Натрій [Ne]3s ¹	Mg 24,305 Магній [Ne]3s ²	Al 26,982 Алюміній [Ne]3s ² 3p ¹	Si 28,086 Силіцій [Ne]3s ² 3p ²	P 30,974 Фосфор [Ne]3s ² 3p ³	S 32,06 Сірка [Ne]3s ² 3p ⁴	Cl 35,453 Хлор [Ne]3s ² 3p ⁵	Ar 39,948 Аргон [Ne]3s ² 3p ⁶									
4	K 39,098 Калій [Ar]4s ¹	Ca 40,08 Кальцій [Ar]4s ²	Sc 44,956 [Ar]3d ¹ 4s ² Скандій	Ti 47,88 [Ar]3d ² 4s ² Титан	V 50,942 [Ar]3d ³ 4s ² Ванадій	Cr 51,996 [Ar]3d ⁵ 4s ¹ Хром	Mn 54,938 [Ar]3d ⁵ 4s ² Манган	Fe 55,845 [Ar]3d ⁶ 4s ² Залізо	Co 58,933 [Ar]3d ⁷ 4s ² Кобальт	Ni 58,69 [Ar]3d ⁸ 4s ² Нікель							
	Cu 63,546 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Мідь	Zn 65,39 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² Цинк	Ga 69,72 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Галій	Ge 72,64 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Германій	As 74,922 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Арсен	Se 78,96 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Селен	Br 79,904 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Бром	Kr 83,80 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Криптон									
5	Rb 85,468 Рубідій [Kr]5s ¹	Sr 87,62 Стронцій [Kr]5s ²	Y 88,91 [Kr]4d ¹ 5s ² Ітрій	Zr 91,22 [Kr]4d ² 5s ² Цирконій	Nb 92,906 [Kr]4d ⁴ 5s ¹ Ніобій	Mo 95,94 [Kr]4d ⁵ 5s ¹ Молибден	Tc [98] [Kr]4d ⁵ 5s ² Технецій	Ru 101,07 [Kr]4d ⁷ 5s ¹ Рутеній	Rh 102,905 [Kr]4d ⁸ 5s ¹ Родій	Pd 106,42 [Kr]4d ¹⁰ 5s ⁰ Паладій							
	Ag 107,868 [Kr]3d ¹⁰ 4s ¹ Срібло	Cd 112,41 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² Кадмій	In 114,82 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Індій	Sn 118,71 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² Станум	Sb 121,75 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Стібій	Te 127,60 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Телур	I 126,904 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Йод	Xe 131,29 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Ксенон									
6	Cs 132,91 [Xe]6s ¹ Цезій	Ba 137,33 [Xe]6s ² Барій	La* 138,905 [Xe]5d ¹ 6s ² Лантан	Hf 178,49 [Xe]4f ¹⁴ 5d ² 6s ² Гафній	Ta 180,95 [Xe]4f ¹⁴ 5d ³ 6s ² Тантал	W 183,84 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁴ 6s ² Вольфрам	Re 186,207 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁵ 6s ² Реній	Os 190,23 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁶ 6s ² Осмій	Ir 192,22 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁷ 6s ² Ірідій	Pt 195,09 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁹ 6s ¹ Платина							
	Au 196,967 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ¹ Золото	Hg 200,59 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Ртуть	Tl 204,38 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ¹ Талій	Pb 207,2 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Свинць	Bi 208,98 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Бісмут	Po [209] [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Полоній	At [210] [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Астат	Rn [222] [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Радон									
7	Fr [223] [Rn]7s ¹ Францій	Ra [226] [Rn]7s ² Радій	Ac** [227] [Rn]6d ¹ 7s ² Актиній	Rf [261] [Rn]5f ¹⁴ 6d ² 7s ² Резерфордій	Db [268] [Rn]5f ¹⁴ 6d ³ 7s ² Дубній	Sg [271] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁴ 7s ² Сибгортій	Bh [264] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁵ 7s ² Борій	Hs [269] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁶ 7s ² Гасій	Mt [278] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁷ 7s ² Майтнерій	Ds [281] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁸ 7s ² Дармштадтій							
	Rg [282] [Og]7s ¹ Рентгеній	Cn [285] [Og]7s ² Коперніцій	113	Fl [289] [Og]7s ² Флеровій	115	Lv [293] [Og]7s ² Ліверморій	117	Uuo [294] [Og]7s ² Унуноктій									
Вищі оксиди	E ₂ O	EO	E ₂ O ₃	EO ₂	E ₂ O ₅	EO ₃	E ₂ O ₇	EO ₄									
Летючі водневі сполуки			EH ₄	EH ₃	H ₂ E	HE											
*ЛАНТАНОЇДИ	58 Ce 140,11 4f ¹ 5d ¹ Церій	59 Pr 140,91 4f ³ 5d ¹ Празеодим	60 Nd 144,2 4f ⁴ 5d ¹ Неодим	61 Pm [145] 4f ⁵ 5d ¹ Прометій	62 Sm 150,36 4f ⁶ 5d ¹ Самарій	63 Eu 151,96 4f ⁷ 5d ¹ Європій	64 Gd 157,25 4f ⁷ 5d ¹ Гадоліній	65 Tb 158,93 4f ⁹ 5d ¹ Тербій	66 Dy 162,5 4f ¹⁰ 5d ¹ Диспрозій	67 Ho 164,93 4f ¹¹ 5d ¹ Гольмій	68 Er 167,26 4f ¹² 5d ¹ Ербій	69 Tm 168,93 4f ¹³ 5d ¹ Тулій	70 Yb 173,04 4f ¹⁴ 5d ¹ Ітербій	71 Lu 174,97 4f ¹⁴ 5d ¹ Лютецій			
**АКТАНОЇДИ	90 Th 232,038 5f ¹ 6d ² Торій	91 Pa 231,036 5f ² 6d ¹ Протактиній	92 U 238,029 5f ³ 6d ¹ Уран	93 Np [237] 5f ⁴ 6d ¹ Нептуній	94 Pu [244] 5f ⁶ 6d ¹ Пулоній	95 Am [243] 5f ⁷ 6d ¹ Америцій	96 Cm [247] 5f ⁷ 6d ² Курій	97 Bk [247] 5f ⁹ 6d ¹ Берклій	98 Cf [251] 5f ¹⁰ 6d ¹ Каліфорній	99 Es [252] 5f ¹¹ 6d ¹ Ейнштейній	100 Fm [257] 5f ¹² 6d ¹ Фермій	101 Md [258] 5f ¹³ 6d ¹ Менделєєв	102 V [259] 5f ¹⁴ 6d ¹ Нобелій	103 Lr [266] 5f ¹⁴ 6d ¹ Лоуренсій			

Напівдовгий варіант

Таблиця Менделєєва

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
1	H ¹																	He ²		
2	Li ³	Be ⁴											B ⁵	C ⁶	N ⁷	O ⁸	F ⁹	Ne ¹⁰		
3	Na ¹¹	Mg ¹²											Al ¹³	Si ¹⁴	P ¹⁵	S ¹⁶	Cl ¹⁷	Ar ¹⁸		
4	K ¹⁹	Ca ²⁰	Sc ²¹	Ti ²²	V ²³	Cr ²⁴	Mn ²⁵	Fe ²⁶	Co ²⁷	Ni ²⁸	Cu ²⁹	Zn ³⁰	Ga ³¹	Ge ³²	As ³³	Se ³⁴	Br ³⁵	Kr ³⁶		
5	Rb ³⁷	Sr ³⁸	Y ³⁹	Zr ⁴⁰	Nb ⁴¹	Mo ⁴²	Tc ⁴³	Ru ⁴⁴	Rh ⁴⁵	Pd ⁴⁶	Ag ⁴⁷	Cd ⁴⁸	In ⁴⁹	Sn ⁵⁰	Sb ⁵¹	Te ⁵²	I ⁵³	Xe ⁵⁴		
6	Cs ⁵⁵	Ba ⁵⁶	(57-71)	Hf ⁷²	Ta ⁷³	W ⁷⁴	Re ⁷⁵	Os ⁷⁶	Ir ⁷⁷	Pt ⁷⁸	Au ⁷⁹	Hg ⁸⁰	Tl ⁸¹	Pb ⁸²	Bi ⁸³	Po ⁸⁴	At ⁸⁵	Rn ⁸⁶		
7	Fr ⁸⁷	Ra ⁸⁸	(89-103)	Rf ¹⁰⁴	Db ¹⁰⁵	Sg ¹⁰⁶	Bh ¹⁰⁷	Hs ¹⁰⁸	Mt ¹⁰⁹	Ds ¹¹⁰	Rg ¹¹¹	Cn ¹¹²	Uut ¹¹³	Fl ¹¹⁴	Uup ¹¹⁵	Lv ¹¹⁶	Uus ¹¹⁷	Uuo ¹¹⁸		
				Для елементів з нестабільними ізотопами в дужках вказується маса ізотопу з найб. періодом напіврозпаду.																
				La ⁵⁷	Ce ⁵⁸	Pr ⁵⁹	Nd ⁶⁰	Pm ⁶¹	Sm ⁶²	Eu ⁶³	Gd ⁶⁴	Tb ⁶⁵	Dy ⁶⁶	Ho ⁶⁷	Er ⁶⁸	Tm ⁶⁹	Yb ⁷⁰	Lu ⁷¹		
				Ac ⁸⁹	Th ⁹⁰	Pa ⁹¹	U ⁹²	Np ⁹³	Pu ⁹⁴	Am ⁹⁵	Cm ⁹⁶	Bk ⁹⁷	Cf ⁹⁸	Es ⁹⁹	Fm ¹⁰⁰	Md ¹⁰¹	No ¹⁰²	Lr ¹⁰³		

Довгоперіодний варіант

	1	2											3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18				
1	H																		He													
2	Li	Be																	B	C	N	O	F	Ne								
3	Na	Mg																	Al	Si	P	S	Cl	Ar								
4	K	Ca											Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr				
5	Rb	Sr											Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe				
6	Cs	Ba	La	Ce	Pr	Nd	Pm	Sm	Eu	Gd	Tb	Dy	Ho	Er	Tm	Yb	Lu	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn
7	Fr	Ra	Ac	Th	Pa	U	Np	Pu	Am	Cm	Bk	Cf	Es	Fm	Md	No	Lr	Rf	Db	Sg	Bh	Hs	Mt	Ds	Rg	Cn	Uut	Ff	Uup	Lv	Uus	Uuo

Основні положення Періодичного закону

- 1. Число електронів, що знаходяться на зовнішньому рівні в атомах елементів, розташованих в порядку збільшення порядкового номера, періодично повторюється.**
- 2. Зовнішні електронні оболонки подібні у атомів елементів головних і побічних підгруп.**
- 3. Це означає, що елементи однієї підгрупи аналогічні за властивостями (але не ідентичні).**

Основні характеристики атомів

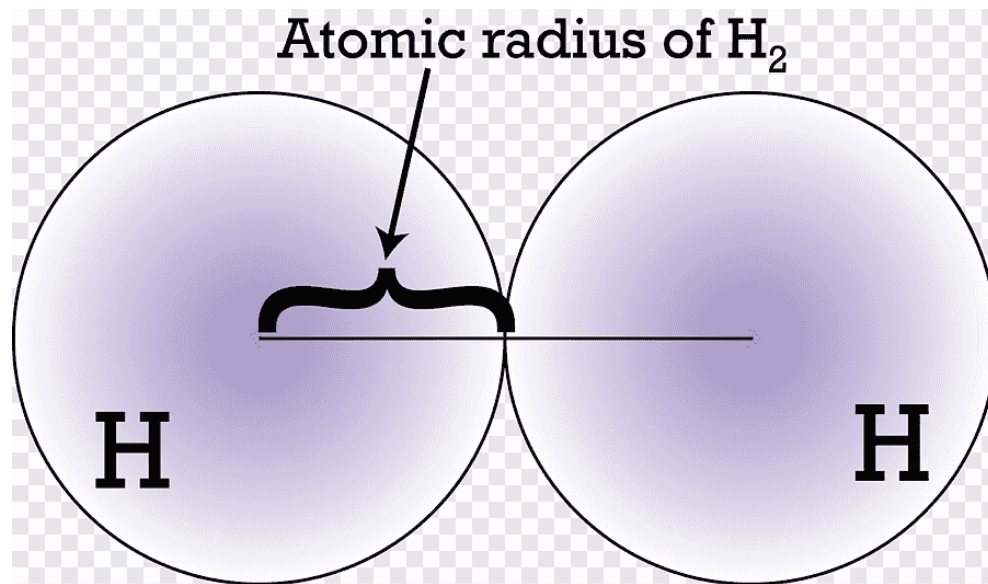
1. Атомний радіус(r)

2. Енергетичні характеристики атомів:

- Енергія іонізації (E_I)
- Спорідненість до електрону ($СЕ$)
- Електронегативність ($ЕН$)

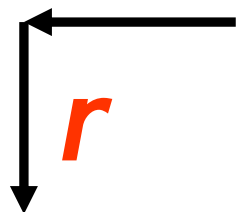
Атомні радіуси елементів

Атомний радіус - величина умовна, визначається як $1/2$ відстані між центрами атомів в елементарних речовинах

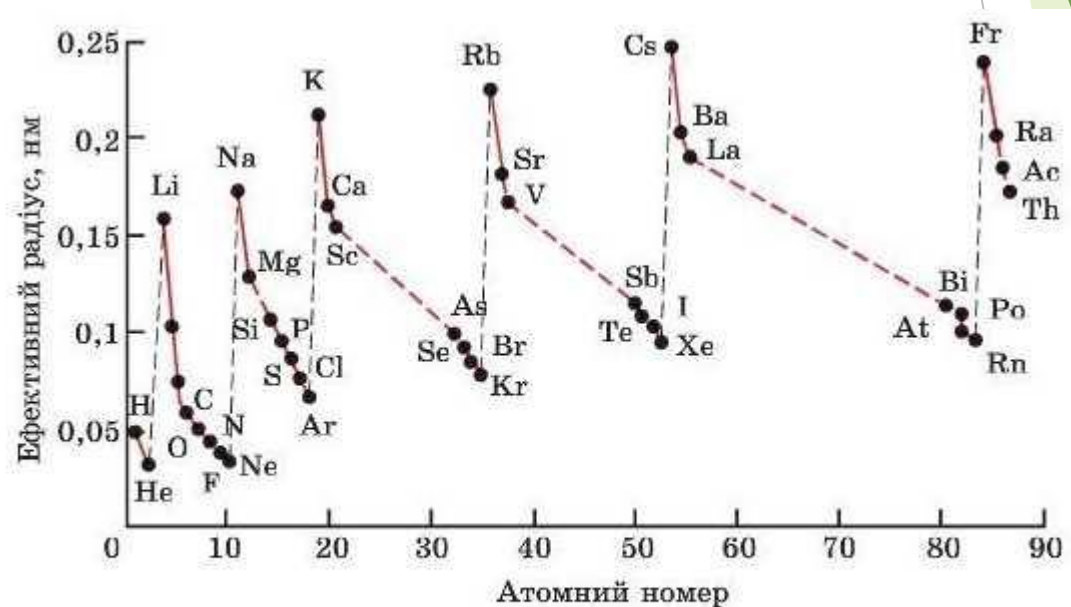

В періодах по мірі зростання заряду ядер радіуси атомів **зменшуються**

В групах зі зростанням заряду ядер радіуси атомів **збільшуються**

Li	...	C	...	F
0,155 нм		0,077		
Na				
0,189 нм				
K				
0,236				

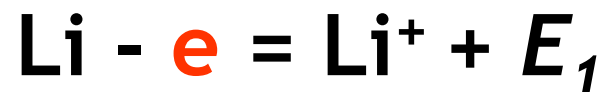

Енергія іонізації (EI) або іонізаційний потенціал

Енергія іонізації - це мінімальна енергія, яку потрібно затратити на те, щоб видалити даний електрон з АО збудженого атома на нескінченно велику відстань

де E_1 - перша енергія іонізації,
кДж/моль

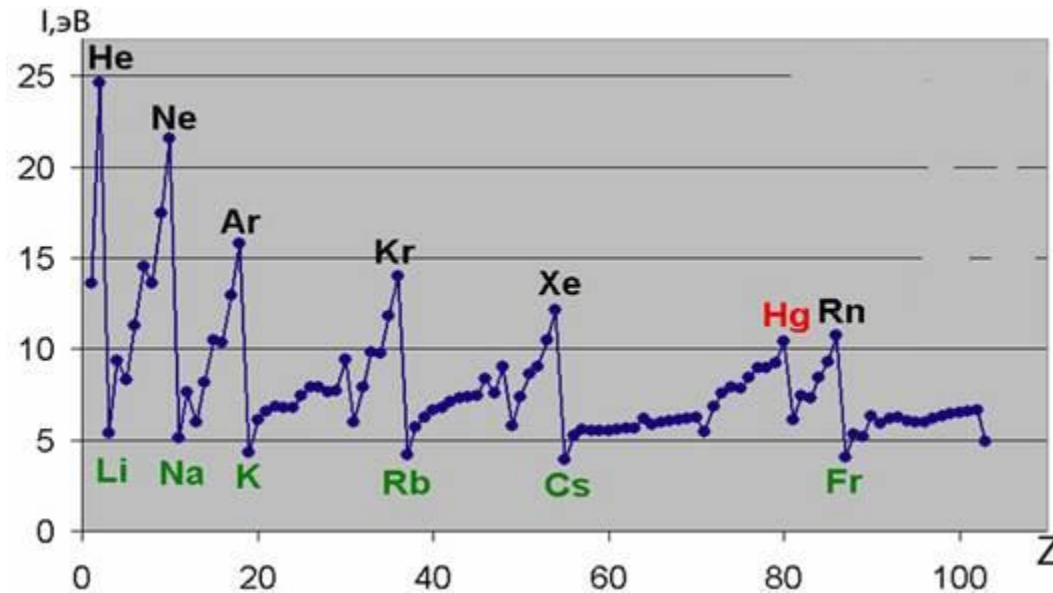
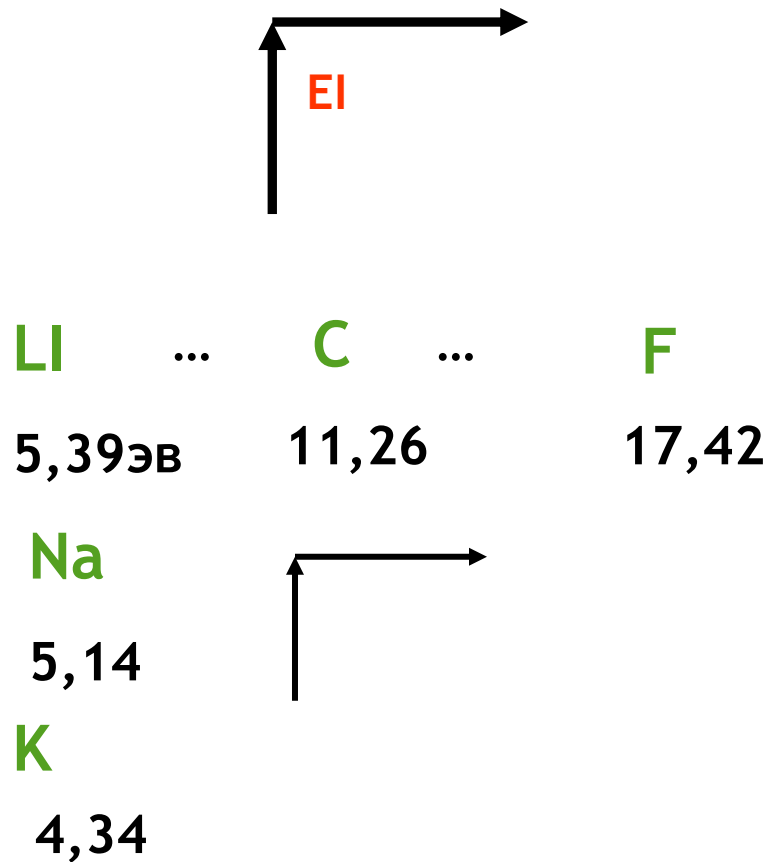
EI кількісно характеризує здатність атома утримувати електрони, тобто його **відновні властивості**

EI вимірюється в **електрон-вольтах** і перераховується в **кДж / моль**

(1ев = $1,602 \cdot 10^{-19}$ Дж, у перерахунку на 1 моль це відповідає енергії 96,5 кДж/моль)

Наприклад: **$EI_{\text{Na}} = 5,14 \text{ ев} = 496 \text{ кДж/моль}$**

EI зростає в періоді зі збільшенням
порядкового номера елемента і
зменшується в групі з підвищенням
порядкового номера елемента

Спорідненість атома до електрона (СЕ)

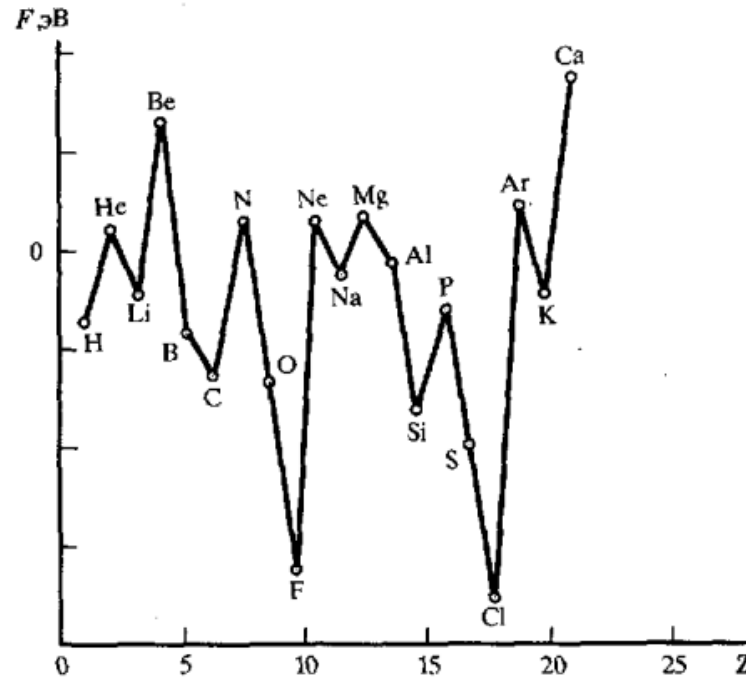
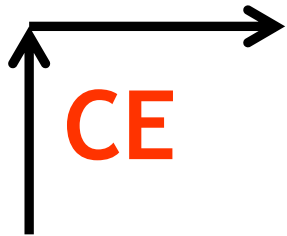
Спорідненість атома до електрона - це енергія, яка виділяється (або витрачається) при приєднанні до нейтрального атому електрона з утворенням негативного іона

*E - спорідненість до електрона,
кДж/моль*

CE характеризує
ОКИСНІ властивості
атомів

Li	Be	B	C	N	O	F	Ne
0,2eв	-0,25	0,24	1,27	-0,2	1,47	3,62	-0,3
	↓			↓			↓
	$1s^2 2s^2$			$1s^2 2s^2 2p^3$			$1s^2 2s^2 2p^6$

У **Be**, **N** та **Ne** процес приєднання **e** до атому вимагає витрати енергії

Шкала Полінга

Група→ Период↓	1	2	3	4	5	6	7
I	H 2.1						
II	Li 1.00	Be 1.5	B 2.0	C 2.5	N 3.07	O 3.5	F 4.0
III	Na 0.93	Mg 1.2	Al 1.5	Si 1.8	P 2.2	S 2.6	Cl 3.0
IV	K 0.91	Ca 1.04	Ga 1.8	Ge 1.8	As 2.1	Se 2.5	Br 2.8
V	Rb 0.89	Sr 0.99	In 1.5	Sn 1.8	Sb 1.8	Te 2.1	I 2.6
VI	Cs 0.7	Ba 0.9	Tl 1.8	Pb 1.6	Bi 1.9	Po 1.8	At 2.3

EH неметалів > 2

EH металів < 2